

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 5 (2334) Год XLVI

Беласток 4 лютага 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Беларуская і постсавецкая гістарыяграфія

Яўген Мірановіч

Няраз на старонках „Нівы” я меў на-
году пісаць пра адраджэнне беларускай
гістарыяграфіі. Нягледзячы на неспры-
яльныя палітычныя ўмовы, пашыраец-
ца кола даследчыкаў мінуўшчыны, ад-
кідаючых той спосаб апісвання і інтэр-
прэтацыі гістарычных фактаў, які аку-
рат пажаданы пануючай наменклату-
рай. Узнікае штотраз больш кніжак, аў-
тары якіх амаль зусім не звяртаюць ува-
гі на камуністычную метадалогію да-
следавання гістарычных працэсаў, імк-
нуцца прадстаўляць факты і здарэнні,
зыходзячы з беларускага нацыянальна-
га пункту гледжання. Па зразумелых
прычынах з савецкімі традыцыямі най-
лягчэй прыходзіцца парываць сувязі гі-
сторыкам малодшага пакалення, якія
ездзяць па Еўропе, чытаюць замежную
літаратуру і асабліва адчуваюць абсур-
днасць дамінуючай усё яшчэ ў Беларусі
савецка-камуністычнай гістарыяграфіі.
Варта таксама адзначыць, што ў апош-
нія гады паказалася шмат прац гісто-
рыкаў, вядомых ужо ў савецкім перыя-
дзе, якія вельмі сумленна прадстаўля-
юць нават самыя складаныя працэсы
навейшай гісторыі Беларусі.

Аднак трэба заўважыць, што наву-
ковыя дасягненні гісторыкаў несавец-
кай арыентацыі ў сённяшніх умовах ма-
юць невялікі шанц прабіцца ў адука-
цыйную сістэму Беларусі. Дзяржаўны
апарат, рэалізуючы палітыку яднання
з Расіяй, знаходзіць у савецкай і расій-
скай гістарыяграфіях усе аргументы для
апраўдання сваіх дзеянняў. Таму неза-
лежныя гісторыкі не могуць разлічваць
на ніякую падтрымку з боку лукашэн-
каўскай адміністрацыі. Выраслі і яны,
аднак, арганізавацца дзеля змагання за
свабоду навуковых даследаванняў і не-
абмежаванай папулярнасці гістарыч-
ных ведаў сярод беларускага грамад-
ства. Пры канцы 1999 г. у асяроддзі гро-
дзенскіх гісторыкаў узнікла ідэя ства-
рэння агульнадзяржаўнага Беларуска-
га гістарычнага таварыства. Два гады
вяліся ўсялякія размовы на тэму ажыц-
цяўлення гэтай ідэі, а ініцыятыўнай гру-
пай, якую складаюць Алесь Краўцэвіч,
Алесь Смалянчук і Віктар Астрога,
рыхтаваліся дакументы для легітыміза-
цыі гэтай арганізацыі. 20 студзеня г.г.
у Гродне адбыўся І Зезд Таварыства,
які абмеркаваў праекты дакументаў,
сімвалаў новай арганізацыі і планаў
дзеянасці на найбліжэйшыя гады. Га-
лоўным элементам герба БГТ будзе
„Пагоня”. Арганізацыя плануе выда-
ваць свой часопіс, штогоднік, які, дарэ-
чы, ужо існуе — „Гістарычны альма-
нах”, ладзіць канферэнцыі і па меры

[працяг 4]

Спяваюць „Тыневічанкі”.

„Коб вам шчэ пілося і елася, ды каб дваццаць год співаті хотелася”, —
пажадала Ніна Грыгарук з курашаўскіх „Незабудак” калектыву „Тыневі-
чанкі”, які святкуе сваё дваццацігоддзе.

Як рускі салдат

Ада Чачуга

У тыневіцкай школе, у якой ужо даў-
но ніхто не вучыцца, пахне свежай фар-
бай. Карычневая падлога аж блішчыць,
ды і сцены таксама — памаляваныя бе-
лай алейнай фарбай. Дзеткі — дзе якія
засталіся — даязджаюць у школу ў не-
далёкую Нарву, а ў пустуюючай школе
найбольш гаспадарачы жанчыны з мяс-
цовага мастацкага калектыву „Тыневі-
чанкі”. Тут яны сустракаюцца на рэпе-
тыцыях, тут вядуць сваю хроніку. Вя-
дома, калі ўсё ў парадку, калі яны не
хварэюць і ніхто не ходзіць у жалобе.

Во наша „царыца”.

Вось і дваццацігоддзе свайго калек-
тыву мелі спраўляць у лістападзе міну-
лага года, а ў Валянціны Франкоўскай,
якая кіруе калектывам ад самага пачат-
ку, і ў яе сястры Вольгі Свентахоўскай,
якая пачынала з сястрой, памёр брат.
Дык, вядома, святкаванне юбілею трэ-
ба было адляжыць.

Жыццё няўмольнае, і з недаверам
сцвярджаеш, што некаторым спявач-
кам ужо пад семдзесят. А выглядаюць
жа, быццам маладзіцы — статныя і га-
ласістыя... А як пачнуць прытупваць
у карагодзе... І Валя Франкоўская з за-
лётнай усмешкай на твары, кажу вам
— царыца!

Паменшала спявачак у калектыве (на
юбілей спявала ўсяго восем жанчын і па-
дыгрываў ім гарманіст Сямён Карні-
люк), а нават ходзяць чуткі, што „хо-
чуць ужо канцаць з гэтым спяваннем”,
і гэта была найсумнейшая вестка з та-
го цудоўнага юбілейнага вечара 19 сту-
дзеня 2001 года, які „Тыневічанкі”,
гмінныя ўлады і Нарваўскі асяродак
культуры супольна арганізавалі. Вядо-
ма, дапамагалі ім Беларускае тавары-
ства і Ваяводскі асяродак анімацыі
культуры ў Беластоку.

Цесна ў будынку былой тыневіцкай
школкі, бо людзей сабралася поўна.
Цесна, але як жа цёпла і ўтульна, ды
якраз у дзень Хрышчэння Гасподняга.
Не часта здараюцца на вёсцы такія
юбілеі.

Дваццаць гадоў праяцела, як не-
калькі імгненняў. Толькі, здаецца, далі
„Тыневічанкі” свой першы канцэрт на
дажынках у Нарве. Было гэта ў восем-
дзесят першым годзе.

Ахрысцілі іх у 1985 годзе, а хросны-

[працяг 3]

Гайнаўка мяняе выгляд

У цэнтры Гайнаўкі зносяцца старыя
будынкі. Управа горада вырашыла ра-
збраць драўляны будынак былога аў-
тавакзала. Цяпер распрацоўваюцца
канцэпцыі архітэктурнага добраўпа-
радкавання пустых плошчаў у цэнтры
горада. Ужо паўсталі першыя гандлё-
выя будынкі, якія паволі мяняюць вы-
гляд цэнтры горада.

[архітэктура 3]

Увесь свет

Мацяя Канапацкага

Там, менавіта ў Вільні на Сніпішках
у 1926 г., у мусульманскай сям’і Алены
і Гасана Канапацкіх, прыйшоў на свет
квола хлопчык, якога нядаўна Сакрат
Яновіч назваў „inteligenskie chuchro”. Ат-
масфера міжваеннай Вільні ад нара-
джэння поўнаасцю ахапіла малога Мацяя.

[жыццяпіс 4]

„Культурны” гатэль

Дзеці прыходзяць у гатэль зімой і ле-
там. Тут яны глядзяць тэлевізар. Для
малых ёсць цацкі. Дзеці разам з намі ро-
бяць канапкі. Летам водзім іх купацца
на раку, або ў лес па грыбы, робім су-
польна вогнішчы. Для іх гэта вялікая ра-
дасць, бо дома няма каму імі заняцца.

[„Заезд пад акацыяй” 8]

У будучыню

з новымі падручнікамі

Анна Радзюкевіч, галоўны рэдактар
падручнікаў, выступіла з дакладам пра
важнасць традыцыі ў развіцці грамад-
ства і паасобнага чалавека. Таму і за-
галолак падручніка для І класа гімназіі
— „Са спадчынай у будучыню”. Пад-
ручнік гэты мае быць і „караблём”,
і „стырном” для маладога беларуса.

[прэзентацыя 8]

3 20-гадовай традыцыяй

У час Павятовых сустрэч, якія ўдала
вялі Аліцыя Леанюк і Цэзары Скепка,
першымі выступілі дашкольнікі з садкоў
з Гайнаўкі (н-р 2) і Кленік. Журы выра-
шыла вылучыць гайнаўскіх дашкольні-
каў, якіх рыхтавала Вера Акачук.

[калядаванне 9]

Ваўкі атакуюць

Пацярпеўшыя ад ваўкоў сяляне, пас-
ля афармлення дакументаў у Ваявод-
скай управе, атрымоўваюць кампенса-
цыю велічынёй ў 500 — 1 500 зл. за
страчаную штуку. Аднак не ўсе сяляне
яе атрымоўваюць. Многія сумняваюц-
ца ў тым, што дастануць кампенсацыю
або не ведаюць як аформіць справу.

[праблема 11]

Беларусь — беларусы

Абрус і ручнік з Амерыкі

Беларускі паэтычны тэатр аднаго акцёра „Зьніч” пад кіраўніцтвам Галіны Дзягілевай вызначаецца сваёй прынцыповай пазіцыяй слугавання Беларускай Ідэі. Невялікія мабільныя творчыя калектывы тэатра, маючы сталую тэатральную пляцоўку ў касцёле св. Сымона і св. Алёны, часта працуюць на выездах у бібліятэках, вучэльнях, школах розных гарадоў рэспублікі для маладой аўдыторыі. Паэтычнае слова нашых паэтаў Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Уладзіміра Караткевіча, Ларысы Геніюш, а таксама нашых сучаснікаў — Ніла Гілевіча, Анатоля Вярцінскага, Алёся Разанава, Уладзіміра Арлова, Надзеі Артымовіч у выкананні таленавітых актёраў тэатра набывае новае арыгінальнае асэнсаванне.

Неардынарная падзея адбылася ў Беларускім паэтычным тэатры аднаго акцёра „Зьніч” 12 снежня мінулага года. На монаспектаклі „Віленскія мроі”, пастаўленым паводле ўспамінаў Юльяны Вітан-Дубейкаўскай і вершаў Надзеі Артымовіч, прысутнічала Маргарыта Пярова з Санкт-Пецярбурга, каб выканаць прыемную і незвычайную місію. Маргарыта Сяргееўна, паходжанне з славацкага роду Луцкевічаў, прывезла ў дарунак тэатру „Зьніч” абрус і ручнік, якія належалі Ю. Вітан-Дубейкаўскай і захоўваліся, па запаведзе, у Яніны Кахановіч, бабুলі знакамітага Данчыка, у ЗША.

Юльяна Вітан-Дубейкаўская (літаратурны псеўданім Кветка Вітан) з роду Мэнке — немка, народжаная ў Вільні, была нявестай Івана Луцкевіча, выдатнага дзеяча беларускага Адраджэння. Яна даглядала свайго люблага, цяжка хворага на сухоты, да самай смерці. Сустрэцца і пазнаёміцца са сваякамі жаніха Юльяне давялося праз многа год на чужыне, у эміграцыі. Асабліва пасябрала яна з Янінай Кахановіч, пляменніцай Івана і Антона Луцкевічаў. Мена-

віта Яніна папрасіла Юльяну напісаць успаміны, а пасля перадрукавала іх.

У сваіх мемуарах, напісаных у Нюрнбергу ў 1953 годзе, спадарыня Вітан-Дубейкаўская, карыстаючыся сваімі дзёнікавымі нататкамі, жыва, вобразна ўзнавіла падзеі саракагадовай даўніны. Дзякуючы руплівасці Лявона Луцкевіча, мемуары выйшлі асобным выданнем у Вільні ў 1994 годзе пад назвай „Мае ўспаміны”. А ў 1996 годзе адбылася прэм’ера спектакля „Віленскія мроі”.

Галіна Дзягілева, выканаўца ролі Юльяны Мэнке, паставілася да працы з усёй адказнасцю. Яна ліставалася з Янінай Кахановіч, кансультавалася з карэннымі віленчукамі Лявонам Луцкевічам і Галінай Войцік. Вынікам нахнёнай працы рэжысёраў Д. Марыніна, Д. Саладухі, мастака Барыса Герлавана, кампазітара А. Залётнева і актрысы Галіны Дзягілевай стаў выдатны спектакль, прызнаны беларускай грамадскасцю як творчае дасягненне тэатра.

Паглядзеўшы відэазапіс монаспектакля „Віленскія мроі” ў Амерыцы, Яніна Кахановіч была ў захапленні. У знак сваёй высокай ацэнкі гэтай унікальнай тэатралізацыі мемуараў Яніна Кахановіч даслала з Маргарытай Пяровай на Бацькаўшчыну рэчы, якія належалі спадарыні Вітан-Дубейкаўскай. Ільняны дамацкі абрус, аздоблены карункамі, і ручнік, які вышыла чырвоным раслінным арнаментом і ўпрыгожыла ўласнай манаграмай сама Юльяна, захоўваліся ў эміграцыі як дарагія сэрцу рэліквіі.

У сваім выступленні Маргарыта Пярова паведаміла, што спадарыня Яніна Кахановіч спадзяецца, што ў будучым гэтыя рэчы зоймуць належнае месца ў музеі братоў Луцкевічаў.

Ірына МАРАЧКІНА
„Літаратура і мастацтва”
№ 2/4086 ад 12 студзеня 2001 г.

Лукашэнка зачасціў у Маскву

Як паведаміў „Інтэрфакс”, Лукашэнка зноў наведваў Маскву, прычым апошні раз прыязджаў у Расію тыдзень таму, фармальна — для таго, каб адкрыць Дні беларускай культуры. Афіцыйнай прычынай другога візіту стала ўзнагароджанне беларускага лідэра прэміяй Міжнароднага фонду адзінства праваслаўных народаў. Спачатку планавалася, што ў ходзе двухдзённага (23-24 студзеня г.г.) прабывання ў расійскай сталіцы Лукашэнка дасць прыём для акрэдытаваных у Маскве і Мінску кіраўнікоў замежных дыпламатычных місій, пабывае ў храме Хрыста Збавіцеля (там атрымае ўзнагароду з рук патрыярха Алексія II „за выдатную дзейнасць па ўмацаванні адзінства праваслаўных народаў”), сустрэнецца са спікерам Думы Ге-

надзіем Селязнёвым і кіраўнікамі вядучых расійскіх сродкаў масавай інфармацыі.

Аднак нечакана ўсім Аляксандр Лукашэнка абмежаваў візіт да аднаго дня і, не сустрэўшыся з Селязнёвым і кіраўнікамі СМІ, вярнуўся ў Мінск. Гэты крок пашырыў і так вялікую прастору для здагадак і азарэнняў лукашэнкалагаў, багата прадстаўленых у расійскай прэсе. Пераважаюць дзве версіі: больш відавочная „барадзінская” і больш вытанчана-крамленалагічная, звязаная з маючымі адбыццямі выбараў у Беларусі. Ёсць яшчэ трэцяя — афіцыйная, якой ніхто чамусьці не бярэ пад увагу: праграма прабывання аказалася ў першы дзень перавыпоўненай, а ў Мінску спаткання з Лукашэнкам просіць прэзідэнт дружэлюбная Кіргізія Аскар Акаеў.

Прадстаўнік СЕ ў Беластоку

На мінулым тыдні ў Беластоку гасцяваў Марыё Этгеймер — саветнік па справах сродкаў масавай інфармацыі Дэпартаменту СМІ Дырэктарыята па справах правоў чалавека Савета Еўропы, які знаёміўся са становішчам беларускамоўных мас-медыяў у Польшчы. Пабываў ён на Радыё Рацыя і ў рэдакцыі „Нівы”, наведваў Супрасльскі манастыр. Госць цікавіўся польска-

беларускім культурным памежжам, праграмамі Радыё Рацыя, профілем „Нівы”, роляй СМІ ў падтрымоўванні беларускай культуры і ўмовамі працы рэдакцый.

Савет Еўропы ставіць сабе за мэту, між іншым, дзеянні ў карысць павышэння свядомасці і развіцця тоеснасці ды культурнай разнароднасці ў Еўропе. Польшча стала членам СЕ ў 1991 годзе. **(вл)**

ПАСЕ і „беларускае пытанне”

23 студзеня г.г. палітычны камітэт Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы (ПАСЕ) вывучаў „беларускае пытанне”. Дэлегацыя Палаты прадстаўнікоў прыехала ў Страсбург з надзеяй вярнуць Беларусі статус спецыяльна запрашанага. Рашэнне па гэтым пытанні можа быць прынята не раней восені гэтага года.

22 студзеня ў Страсбургу са становішчам знаёміліся дзве беларускія дэлегацыі — ад Палаты прадстаўнікоў, якая лічыцца законным парламентам у краіне, і ад Вярхоўнага Савета 13-га склікання, які Еўропа называе адзіным законным органам улады. Актыўнасць праявілі абедзве дэлегацыі. Аляксей Вагану, напрыклад, па сваёй ініцыятыве правёў папярэднія перагаворы з прадстаўнікамі Украіны, Польшчы і Нямеччыны. Добра падрыхтаваўся і Уладзімір Канаплёў, кіраўнік дэлегацыі Палаты прадстаўнікоў. Ён падрыхтаваў пакет дакументаў, які перадаў кіраўніку палітычнага камітэта ПАСЕ Тэры Дэвісу. Наўрад ці дэлегацыя ад апазіцыі змагла падрыхтавацца да пасяджэння так сама грунтоўна, як дэпутаты Палаты прадстаўнікоў. Састаў дэлегацыі Палаты быў вядомы ўжо 15 студзеня. (...) Склад апазіцыйнай дэлегацыі стаў вядомы толькі 22 студзеня. У выніку доўгіх перагавораў у Страсбург паехалі Анатоль Лябедзька, яго намеснік Яраслаў Раманчук, Міхаіл Чыгір і Валянціна Палевікова. Уладзімір Ганчарык і Сямён Домаш адмовіліся. Паколькі на гэты раз запрасілі не так дэпутатаў Вярхоўнага Савета 13-га склікання, як магчымых апазіцыйных кандыдатаў у прэзідэнты, можна зрабіць выснову, што еўрапейскія структуры больш за ўсё цікавяцца надыходзячымі выбарамі прэзідэнта. Ускосна пацвярджае гэта заява прадстаўнікоў прэс-офіса Парламенцкай асамблеі, якія патлумачылі, што рашэнне наконт статусу спецыяльна запрашанага для Беларусі ПАСЕ будзе прымаць аж у жніўні. Рашэнне залежаць будзе ад таго, якая атмасфера складзецца ў грамадстве напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў. (...)

Прыпомнім, што дэлегацыя беларускага парламента страціла статус спе-

цыяльна запрашанага ў Парламенцкай асамблеі неўзабаве пасля рэферэндуму 1996 года. Палата прадстаўнікоў не з’яўлялася тады парламентам у класічным значэнні гэтага слова — яе дэпутаты былі не выбраны, а толькі назначаны прэзідэнтам. Цяпер, на думку дэпутатаў, сітуацыя змянілася. Член афіцыйнай дэлегацыі Аляксей Вагану лічыць, што „могучы быць пытанні па працэдур, на аснове якой быў выбраны новы састаў Палаты прадстаўнікоў, але ўсё-такі дэпутаты былі выбраны, а не назначаны. Няхай нас навучаць дэмакратыі, паколькі немагчыма навучыцца музыцы, не падыходзячы да піяніна”.

Улады Беларусі яўна спяшаюцца з перагаворамі з прычыны статусу беларускай дэлегацыі, жадаючы заручыцца хача б якімі-небудзь гарантыямі прызнання напярэдадні выбараў. Аднак наўрад ці ім удалася пераканаць еўрапейскія структуры прыняць пашпешнае рашэнне. Парламенцкая асамблея, мяркуючы па ўсім, будзе дзейнічаць асцярожна, нягледзячы на падтрымку, якую гатова аказаць беларускай дэлегацыі Расія. ПАСЕ не збіраецца прымаць рашэння аб прызнанні беларускага парламента раней, чым стане зразумелай сітуацыя з выбарам прэзідэнта.

Здаецца, у Аляксандра Лукашэнкі засталася толькі адна магчымасць стаць у выніку выбараў легітымным у вачах Захаду прэзідэнтам. Для таго неабходна, каб яго супернікі публічна прызналі сваё паражэнне. Заява некалькіх кандыдатаў у прэзідэнты аб тым, што яны прайгралі ў выніку сумленных выбараў, дасць Захаду дастатковыя падставы, каб гэтыя выбары прызнаць. Не выпадкова Масква пачала ўжо актыўна працаваць з патэнцыяльнымі супернікамі Лукашэнкі на будучых прэзідэнцкіх выбарах. Магчыма, Крэмль сумее знайсці для будучых апазіцыйных кандыдатаў пераканаўчыя аргументы, якія заставяць іх прызнаць сумленную перамогу Лукашэнкі.

Вольга ТАМАШЭўСКАЯ,
Андрэй МАХОЎСКІ
Белорусская деловая газета
№ 907 ад 24.01.2001 г.

Згодна першай версіі, сарвалася нарада на вышэйшым узроўні, з дапамогай якой Лукашэнка хацеў выпрацаваць нейкі план выратавання Паўла Барадзіна. Як ужо паведамлялася, пакуль Лукашэнка ляцеў, Масква практычна здала Барадзіна, заявіўшы вуснамі як Барыса Грызлова, так і міністра замежных спраў Сяргея Іванова, што „праблема ляжыць не ў палітычнай плоскасці, а ў юрыдычнай”. З другога боку, Лукашэнка ўжо ў аэрапорце заявіў, што ЗША вывезлі і „адмылі” трылён долараў з Расіі, у той час як афіцыйная Расія намагаецца падкрэсліць, што Барадзіна кінула ў засценак адміністрацыі Клінтана, а не цяперашня, патэнцыяльна прызная адміністрацыя, якую ездзіў павіншаваць самы давераны дэпутат прэзідэнта Пуціна Барыс Грызлоў.

Згодна другой версіі, павышаны пасажырапатак паміж Мінскам і Масквой выклі-

каны надыходзячымі выбарамі, і ў Маскву пастаянна ездзяць прадстаўнікі шматлікіх палітычных сіл, часта сутыкаючыся ў вагонах-люкс нос у нос, паколькі, як заўважае газета „Время новостей”, ярлык на беларускае прэзідэнцтва ляжыць у Крамлі. Прычым Крэмль то падтрымоўвае Лукашэнку, то не падтрымоўвае (у гэтай справе меркаванні лукашэнкалагаў розняцца) — і, у любым выпадку, Лукашэнка вымушаны цяпер пастаянна мітусіцца паміж Мінскам і Масквой. Калі нават Масква і не падтрымоўвае яго, то вельмі хацелася б „адмыць” яго перад Захадам, чаму зноў мог бы моцна пашкодзіць супольны дэмарш у абарону Барадзіна. Ды і выказванне наконт трылёна з наступным прыёмам Лукашэнкі ў Крамлі безнадзейна запутала б адносіны Масквы адразу з усімі партнёрамі, крэдытарамі і апанентамі.

Паводле „Політ.ру” — 23, 24.01.2001 г.

Сацыял-дэмакратычны семінар

На міжнародным семінары сацыял-дэмакратычных партый Усходняй і Цэнтральнай Еўропы, які прайшоў у Гайнаўцы, абмяркоўвалася палітычная сітуацыя ў Беларусі. Рэспубліку Беларусь рэпрэзентавала дэлегацыя Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі („Народная грамада”). На праведзеным форуме беларускія сацыял-дэмакраты выступілі з ініцыяты-

ваю стварыць на тэрыторыі Беларусі цэнтр каардынацыі дзейнасці сацыял-дэмакратычных партый Еўропы і распрацаваць супольныя практычныя падрыхтоўкі чальцоў выбарчых камісій на будучых прэзідэнцкіх выбарах у Беларусі і падрыхтоўкі менеджэраў для арганізацыі выбарчых кампаній.

Радыё Рацыя, 23.01.2001 г.

Апошняя рэпетыцыя „Гарадніцы”.

Зараз выступаць „Незабудкі” з Курашава.

Як рускі салдат

[1 *☞ працяг*]

мі бацькамі былі Барбара Пахольская, віцэ-дырэктар ВААКа, ды Веслаў Петух, які тады працаваў у „Руху”. І неяк з ходу песні „Тыневічанак” заваявалі сэрцы іх слухачоў. Пачаліся агляды, канцэрты, паездкі на Беларусь. Песні былі самабытныя, мясцовыя, непаўторныя. Алесь Лойка з Гародні, прапрацаваўшы з гэтымі жанчынамі адзін год, на адыход сказаў: „Я магу вам толькі пацілаваць да песень, якія спяваюць „Тыневічанкі”, што многія з іх запісаў і ўвёў у рэпертуар свайго калектыву „Гарадніца”. І цяпер, калі Алесь Лойка са сваім калектывам прыехаў на юбілей, ён сказаў: „Мы прывезлі вашы песні, прабачце, што крыху апрацавалі, і цяпер я аддаю іх вам”. І заспявалі песні „Каліна-маліна”, „Ой, у полі жыта” ды іншыя. А пасля Алесь Лойка сказаў, што наступную песню ён прысвячае „лепшай з лепшых спявачак Валянціне Франкоўскай”, а мелодыю напісаў ён сам.

Ды і не толькі Алесь Лойка так цэніць песні „Тыневічанак”. Сто дваццаць тры песні запісаў ад іх вядомы ў самадзейным мастацкім руху Беласточчыны музыкантаўца Сцяпан Копя. Выхадзіў іх вясковымі дарогамі, выслухаў, запісаў нотамі. А Ваяводскі асяродак анімацыі культуры выдаў іх асобнай кніжкай пяць гадоў таму, якраз да пятацігоддзя калектыву.

І касетай могуць пахваліцца „Тыневічанкі”, выдадзенай Беластокімі радыёвяшчаннем. Часта, такім чынам, чуваць іх песні ў беларускіх перадачах. Няхай слухаюць усе!

Апрача Валянціны Франкоўскай і Вольгі Свентахоўскай, ад пачатку ў калектыве спяваюць Альжбета Ланчыцкая, Анна Хірко, Марыя Леўчук. Усіх іх віншуе вайт Нарваўскай гміны Якуб Садоўскі. Вы не чакалі ўзнагарод, вам сэрца падказала спяваць, сказаў ён.

Многія выступалі з пажаданнямі, кветкамі, сувенірамі: і старшыня БГКТ, дэпутат Сейма Ян Сычэўскі, і сакратар

ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч, і дэпутат Сейма, выхадзец з Ласінкі Сяргей Плева, і вайт Якуб Садоўскі, і старшыня Рады гміны Мікалай Кандрацюк, і дырэктар Нарваўскага асяродка культуры Ала Сяткоўская, і намеснік вайта Марыюш Жукоўскі, а віцэ-дырэктар ВААКа Барбара Пахольская нават спецыяльна напісала для „Тыневічанак” верш. Фірма „Рольмак” і Чыжоўская гмінная ўправа прыслалі віншаванні.

Быць сабой, сказаў Ян Сычэўскі, гэта найважнейшае. Паляк павінен быць палякам, а беларус — беларусам. Вёска і так бедная, але будзе яшчэ бяднейшай, калі б забралі ў яе нацыянальную культуру. Гэта ж злачынства: я чуў, што вы маеце канцаць. Мы не дазволім! Што гэта будзе за беларуская культура на Беласточчыне без вас?!

Канцэрт вядзе Валянціна Ласкевіч, пераплятаючы яго то аповедам пра „Тыневічанак”, то ўручэннем дыпло-

маў, то пажаданнямі. Расказвае, колькі жыццёвых нягод перажылі гэтыя жанчыны, але нягледзячы на ўсё, яны выстаялі. І ў гэты момант чуваць словы Валянціны Франкоўскай: „Як рускі салдат!” Як жа трапна акрэсліла яна сітуацыю.

На вечары, апрача „Тыневічанак”, выступілі „Крыўчанкі” з Крыўца, „Незабудкі” з Курашава, а на заканчэнне — гродзенская „Гарадніца” пад упраўленнем Алеся Лойкі. Ніна Грыгарук, якая кіруе курашаўскімі „Незабудкамі”, так проста, па-бабску, з вільготнымі вачыма сказала „Тыневічанкам”: „Коб вам шчэ пілося і елася, ды коб дваццаць год співаті хотелася...”

І, думаю, што ў гэтым моманце яна няхітрымі словамі выказала найшчэрэйшыя пажаданні усіх нас. Каб выстаялі.

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

Гайнаўка мяняе выгляд

У цэнтры Гайнаўкі зносяцца старыя будынкі ля вуліц Стэфана Баторыя і кс. Верабея. Управа горада вырашыла разабраць драўляны будынак былога аўтавакзала. Цяпер распрацоўваюцца канцэпцыі архітэктурнага добраўпарадкавання пустых плошчаў у цэнтры горада. Ужо каля згаданых вуліц паўсталі першыя гандлёвыя будынкі, якія паволі мяняюць выгляд цэнтры горада.

На XXII сесіі Рады горада, якая адбылася 29 снежня 2000 года, разглядаліся прапановы павышэння падаткаў. Бурмістр супакойваў радных, што прапанаваныя павышэнні падаткаў ніжэйшыя за прынятыя ў Бельску-Падляшскім і Сямьятыхах. Радныя згадзіліся павысіць падаткі за жыллёвую кватэрную плошчу (з 0,36 зл. на 0,40 зл. за 1 м²) і за плошчу

для гаспадарчай дзейнасці (з 10,90 зл. на 12,03 зл. за 1 м²). За сабаку трэба будзе заплаціць 33 зл. (раней 30 зл.)

Радай горада прынята была праграма па прафілактыцы і вырашэнні алкагольных праблем. У 2001 годзе паглыне яна 220 тысяч злотых: 50 тыс. зл. — будова ацяплення ў памяшканнях Клуба непітушчых, 43,5 тыс. зл. — зарплаты работнікам клуба, 42 тыс. зл. — фінансавая падтрымка пазашкольных заняткаў і 30 тыс. зл. — рэалізацыя школьных прафілактычных праграм.

Управа горада прыняла ўжо праект бюджэта на 2001 год (прадугледжвае ён даходы велічынёю 23 610 165 злотых і выдаткі — 23 313 165 злотых).

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Гандлёвыя будынкі на вул. Стэфана Баторыя.

3 Арлянскай гміны

Насельніцтва

На канец мінулага года на тэрыторыі гміны пражывала 3 837 чалавек, у тым ліку 987 асоб жылі ў самой Орлі. На працягу ўсяго мінулага года павянячалася толькі 15 пар, нарадзілася 22 дзяцей, а памерла аж 68 чалавек.

Няўмольна скарачаецца колькасць насельніцтва гміны. У 1988 годзе гміна налічвала 4 891 жыхар (Орля — амаль 2 000), а ў 1998 г. — 3 967. Раней насельніцтва гміны было яшчэ больш шматлікае. Паводле перапісу ад 5 студзеня 1945 года Арлянская гміна налічвала 10 064 чалавекі, у тым ліку 9 832 беларусаў.

Ліквідацыя кааператыва

Наглядалая рада Сельскагаспадарчага кааператыва СПіУР (СКР) на трох чарговых агульных сходах у снежні мінулага года вырашыла ліквідаваць гэтае прадпрыемства. Кааператыў задоўжыўся ў многіх установах. Напрыклад, завінавачанасць СКР ва Управе гміны складае 85 тысяч зл.

Як паведаміў радным на сесіі прадстаўнік кааператыва Пётр Нічыпарук з Маліннік, ліквідатарам кааператыва стаў ягоны старшыня Мікалай Мартыновіч. Кааператыў прапанаваў, каб частку маёмасці — аўтазаправачную калонку — пераняла за даўгі Гмінная ўправа або дала дазвол на стварэнне суполкі, якая вяла б гаспадарчую дзейнасць і сплачвала гміне даўгі. Вайт гміны не

выказаў зацікаўлення гэтай прапановай і не згадзіўся на пагадэнне даўгоў.

Змены ў гміннай Управе

На мінулагодняй снежаньскай сесіі, па прапанове вайта гміны, са складу Управы гміны быў выведзены радны Мікалай Баршчэўскі з Пашкоўшчыны. Прычына адстаўкі: немагчымасць супрацоўніцтва. Вайт не ўдакладніў сваіх закідаў, затое радны Мікалай Баршчэўскі ахвотна распавёў аб прычынах канфлікту. Абвінаваціў ён вайта ў нежаданні дазволіць селяніну з Тапчыкалаў карыстацца гідрантам пасля таго, як высахла яму студня; дапытваўся, чаму на пост сакратара гміны была прызначана асоба, якая не мае 5-гадовага стажу і чаму ў ходзе прэзідэнцкай выбарчай кампаніі кіраўніцтва гміны не карысталася сваім службовым транспартам, толькі нанятым „мерседэсам”.

Месца адкліканага з Управы гміны Мікалая Баршчэўскага заняла, рэкамендаваная вайтам як спецыяліст і заадно ягоная блізкая супрацоўніца, сакратар гміны Ірэна Адзіевіч. „Члены Управы гміны дбаюць пра сябе, а не пра выбаршчыкаў. Забылі, чаму апынуліся ў гэтай зале і хто ім даверыў”, — адзначыў апальны радны. Апазіцыйныя радныя ў знак пратэсту пакінулі залу пасяджэнняў.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Увесь свет Мацея Канапацкага

Алена і Гасан Канапацкія — бацькі Мацея.

Калі пару гадоў таму Мацей Канапацкі са сваёй сястрой Тамарай пачалі жыць у Сопале па вуліцы Уладыслава Сыракомлі, прасіў мяне: „Можна некалі будзеш пісаць пра мяне, абавязкова ўспомні пра нечаканы сюрпрыз у маім жыцці. Знаеш, мне пашанцавала, — казаў Мацей. — Пачынаў я свае навуковыя пошукі з Сыракомлі, а зараз жыю на вуліцы яго імяні”. Нагода надарылася — 29 студзеня гэтага года Мацей адзначыў юбілей 75-годдзя з дня нараджэння! Гэта даволі арыгінальная постаць у пасляваенным беларускім руху, нетыповая, бо ў ёй плыве татарская кроў. Сваёго часу пашчасціла маладой сярмяжнай беластоцкай „Ніве”: захацеў у ёй працаваць магістр варшаўскай русістыкі.

Дом на Львоўскай 12 і наваколле

Там, менавіта ў Вільні на Сніпшках у 1926 г., у мусульманскай сям’і Алены і Гасана Канапацкіх, прыйшоў на свет кволы хлопчык, якога нядаўна Сакрат Яновіч назваў „intelligenckie chuchro”. Атмасфера міжваеннай Вільні ад нараджэння поўнаасцю ахапіла малаго Мацея. Насупраць кватэры Канапацкіх жыла яўрэйская сям’я Качэльнікаў з сынам Мунем — першым і самым дарагім сябрам дзіцячых гадоў Мацея. За сцяной жыла караімская сям’я Лапатоў з Трокаў. На гэтым жа паверсе жыў яшчэ каталіцкі святар — ксёндз Добрскі. У доме па вуліцы Львоўскай пахла экіменіяй, якая фармавала суседскія адносіны і дзіцячы розум. Па гэтай жа вуліцы знаходзілася шмат яўрэйскіх кра-

мак: мясная Гаські, з гадзіннікамі Хофцінавай, аптэка Магуна. Канапацкім не жылося багата — Гасан атрымліваў 25 злотых рэнты. Маці не працавала. Таму і дапамагалі ім уласнікі крамаў, даючы тавар у крэдыт. Ну, да 1937 г. наймалі таксама адзін пакой кватарантам, калі Гасан атрымаў працу ў бухгалтэрыі Земскага банка. У сям’і Канапацкіх была яшчэ дачка Тамара, якая нарадзілася ў 1913 г. у Калужы. Калі нарадзіўся Мацей, яна вучылася ўжо ў гімназіі імя Э. Ажэшкі.

Дом на Львоўскай быў уласнасцю Амурата Канапацкага, бацькі Гасана. Маці Мацея нарадзілася 25 мая 1888 г. у Вільні і, пражыўшы 16 дзён, асірацела. Выхоўвала яе бабуля ў сямейным маёнтку Тэадарова пад Коўнам. З пакалення ў пакаленне перадавалася вестка пра нейкага продка, які быў перакладчыкам у Ягайлы ў яго адносінах з ханскімі дзяржаўнымі арганізацыямі. Гасан Канапацкі нарадзіўся 25 лютага 1879 г. на Малататарскай у Мінску ў мусульманскай сям’і калежскага асэсара. Як належала шляхоцкаму сыну, бацькі паслалі яго вучыцца ў Полацкі кадэцкі корпус. Закончыўшы артылерыйскую школу ў Пецябургу ў 1897 г., з чыну паручніка пачаў вайсковую кар’еру ў царскай арміі, якую закончыў у чыне палкоўніка — камандзіра беларускага войска ў Юзефа Пілсудскага ў 1920 г. Гэты апошні эпізод і быў пачаткам дзейнасці Гасана ў беларускім руху. Беларус татарскага паходжання — так успамінаў ягоны сябра Францішак Кушаль. Сям’я Канапацкіх выводзілася недзе з-пад Смілавіч на Міншчыне.

Алена і Гасан Канапацкія з сямігадовай Тамарай у 1920 г. перабраліся ў Вільню — там пры Львоўскай 12 быў іх дом. Цяжкае матэрыяльнае становішча прымусіла іх прадаць дом афіцьянту з гасцініцы „Брыстоль” Францішку Кавальскаму, пакінуўшы сабе толькі трохпакаёвую кватэру на трэцім паверсе. Як успамінае Мацей, была гэта вельмі няўдалая здзелка, бо ўсе грошы палынула інфляцыя. Маці змагла за іх купіць толькі сукенку і парасон. З гэтага паводу бацька трыўся вераналам і адраतोўвалі яго ў яўрэйскім шпіталі на Завальнай. Маці наогул займалася гаспадарчымі справамі — мела да гэтага спрыт, бацька быў рамантыкам — усё праседжаў у „Беларускай хатцы”, — згодна ўспамінаюць Мацей і Тамара. „I Maciej jest jak ojciec — nigdy nie ma cza-

su i pieniędzy. On by beze mnie zginął”, — дадае Тамара, якая па маці пераняла эканамічныя схільнасці. Гасан дзейнічаў у Беларускай грамадзянскай сабранні — найбольш магутнай на той час беларускай арганізацыі ў Вільні, быў яе сакратаром. БГС актыўна ўдзельнічала ў выбарах 1922 г. Калі пачаліся разборкі ў беларускім руху ў 1924 г., БГС распалася. Хто пайшоў у Грамаду, хто ў Хадэцыю. А Гасан стаў намеснікам старшыні Беларускай часовай рады, вакол якой сабраліся такія дзеячы, як Францішак Аляхновіч, Макар Касцёвіч (Краўцоў), Арсень Паўлюкевіч. Дзейнічаў у таварыстве „Прасьвета”. Пасля майскага перавароту, з надзеяй на Ю. Пілсудскага, разам з вышэйзгадынымі сябрамі стварыў Беларускі клуб. Яго заўсёднікі наведвалі і дом на Львоўскай. Тамара памятае Станіслава Валейшу, Усевалада Більдзюкевіча, Аляхновіча. Нягледзячы на розніцу палітычных поглядаў, частымі гасцямі на Львоўскай 12 былі таксама ксёндз Адам Станкевіч і Рыгор Шырма. У сямейным архіве захаваліся запрысыны на святкаванні 25 Сакавіка ў Віленскай беларускай гімназіі, у Беларускай нацыянальным камітэце. Так змалку Мацей гадаваўся ў беларускай стыхіі. Беларуская мова не была чужая, хаця бацькі ў хаце размаўлялі па-польску і сам Мацей з 1933 г. вучыўся ў паўшэхнай школе імя Шымана Канарскага, якая знаходзілася насупраць гродскага староства і недалёка касцёла св. Кацярыны. Бацька хацеў аддаць яго ў кадэцкі корпус у Львоў, але Мацеева хваравітасць на тое не дазволіла. Успамінаючы дарогу

Мацей Канапацкі з няняй Яняй (палавіна 1930-х гадоў).

ў школу, якая забірала малому 40 мінутаў па Кальварыйскай вуліцы, праз Зялёны мост, Мацей згадвае і сваіх сяброў — евангелікаў Грынэра і Розэнбаўма. Як татарын вучыўся мусульманскай рэлігіі ў імама Ібрагіма Смайкевіча. З бацькамі таксама наведваў драўляную мячэць па вуліцы Магаметанскай, каля Лукішскай турмы. У 1939 г. Мацей закончыў паўшэхную школу і паступіў у гімназію імя Адама Міцкевіча. Якраз, будучы яе вучнем, прыйшлося перажыць самы цяжкі перыяд у Вільні — да прыходу немцаў у 1941 г. „З прыходам літоўцаў гімназія перайменавалася ў 3-ю сярэдняю школу і пачаў я вучыцца літоўскай мове, якую ведаю па сённяшні дзень. Піліпчутэ была маёй настаўніцай”, — успамінае Мацей.

(працяг будзе)

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Вільня, вул. Львоўская, 12. У гэтым доме (апошні паверх — чатыры вокны справа) рос Мацей Канапацкі.

Беларуская і постсавецкая гістарыяграфія

[1 *працяг*]

магчымасцей рыхтаваць манаграфічныя выданні. З’езд даручыў ініцыятыўнай групе давесці да канца працэс рэгістрацыі БГТ.

Мяне, як аднаго з заснавальнікаў Беларускага гістарычнага таварыства ў Польшчы, цешыць факт, што наша арганізацыя інспіравала сяброў з Рэспублікі Беларусь пайсці падобнай дарогай. Сем гадоў таму, пасля шматгадовых няўдалых спроб паразумення з уладамі Філіяла Варшаўскага ўніверсітэта ў Беластоку і Міністэрствам асветы на конт стварэння беларускай навуковай установы, мы вырашылі стварыць незалежную арганізацыю ў выглядзе БГТ і грамадскай працы яе сяброў разгортаваць дзейнасць. Парадаксальна, але нашы калегі з Беларусі, якія жывуць у сваёй дзяржаве, апынуліся перад падобнымі праблемамі і вымушаны былі пайсці такім жа шляхам. І на гэтым, зда-

ецца, усе падабенствы паміж нашымі арганізацыямі канчаюцца. Мы, як арганізацыя нацыянальнай меншасці, прадстаўляем вельмі малое асяроддзе, а прытым наша дзейнасць накіраваная перш за ўсё на папулярызацыю ведаў пра беларусаў і Беларусь у польскім асяроддзі. Калегі ў РБ маюць шанец уплываць на гістарычную свядомасць сваіх суайчыннікаў. Свядомасць неабходнасці дзейнасці такога характару надта выразна праявілася ў ходзе двухдзённай канферэнцыі беларускіх гісторыкаў, якая папярэдзіла З’езд БГТ.

Згаданая канферэнцыя з удзелам даследчыкаў мінуўшчыны з Гродна, Мінска, Магілёва, Полацка і гасцей з беластоцкага БГТ стала месцам вельмі шчырай дыскусіі аб праблемах беларускай гістарыяграфіі. Алесь Краўцэвіч, адкрываючы сустрэчу, выказаў меркаванне, што сярод гісторыкаў у Беларусі выступае вельмі выразны раскол на пры-

хільнікаў прадаўжання савецка-расійскай каланіяльнай традыцыі і вучоных, якія імкнуцца глядзець на мінуўшчыну з пункту гледжання беларускіх дзяржаўных інтарэсаў. Звярнуў ён увагу, што па сённяшні дзень няма ў беларускай гістарыяграфіі абгрунтаванай ацэнкі ролі Вялікага княства Літоўскага, няма рэгіянальнай гісторыі, няма беларускай версіі гісторыі Еўропы, ні гісторыі суседніх краін — Расіі, Польшчы, Украіны, Літвы. Тым часам гісторыю Беларусі напісалі ўжо, а перш за ўсё так як ім было выгадна, усе суседнія народы.

Пётр Шыпук з Мінска звярнуў, аднак, увагу, што на пачатку дзесяностых гадоў наступіла ў беларускай гістарыяграфіі сапраўдная рэвалюцыя. Гісторыкі ўпершыню атрымалі свабоду выбару тэмы, метадалогіі і інтэрпрэтацыі фактаў. Некалькі гадоў свабоды ў карыстанні архіўнымі матэрыяламі разбу-

рылі камуністычны, маналітны вобраз бачання свету.

Аляксей Літвін, аўтар кніжкі пра антысавецкія фарміраванні на тэрыторыі Беларусі ў час нямецкай акупацыі*, прадставіў стварэнне ў беларускай савецкай гістарыяграфіі вобразу групавак, якія супрацоўнічалі з гітлераўскай Германіяй. Навуковы падыход уступаў тут патрэбам прапаганды. І толькі ў пачатку дзесяностых гадоў заіснавалі ўмовы для абгрунтаванай дыскусіі.

Аднак найбольшым дасягненнем канферэнцыі было акрэсленне стану беларускай гістарычнай навукі і неабходных сродкаў дзеля таго, каб служыла яна пабудове нацыі. Сябры навастворанага Таварыства, якія складалі большасць удзельнікаў канферэнцыі, прадэманстравалі волю дзейнасці ў карысць зменаў. Змяненняў, дарэчы, чакаюць не толькі гісторыкі, хоць іх штотараз больш грамадзян Беларусі.

Яўген Мірановіч

*Аляксей Літвін, *Акупацыя Беларусі (1941-1944)*. Пытанні супраціву і калабарацыі, Мінск 2000, сс. 288.

Літаратурна-мастацкая старонка (492)

Міра ЛУКША

Мост

*Шостага студзеня вечар гэты мост не мае канца
і не хапае рукі што адаб’е цябе ад бар’ераў
ногі як у сне вязнуць у снезе жалеза звініць
прыліпае да вуснаў мароз расічапляецца быт папалам
метраў з дзесяць яшчэ як у вечнасць ступіць і ступіцца*

*паветра радзее ў грудзях там дзе сэрца — палын
па прыступках бязгучна коціцца срэбны прамень
у мораку свята мястэчка якое збіраецца сніць
што вялікім было і як у блёках ітаночна нараджаецца цуд
а тут вузел заціснуць варшавы — мо ў гальштук а не ў пятлю*

*тры сакісты без дзіву глядзяць як здымаю вакзал
а калісь не далі б а цяпер Гайнаўку бачна і з космасу
стратэгічны аб’ект ужо не ёсць той вакзал пкс пкп?
мне цяплей пачытаць як моцна кахаюць дзеўкі Каміля Лукиш
аб’яўляючы на аўтамаце свету пра тую любоў*

*зразумець можа Гайнаўку толькі Міхась Андрасюк
ды яму мост той нястрашны бо робіць ён каменны помнік
і словам гуляе ёй лёгка і з Колькай лятае ў эфір
на гэты ўспамін панцыр жалезны мне рэбры адпусціць
і раптам убачу героя што ўпаў з вышыні ды пра гэта забыў*

*то ж мой сябра ці брат а ў імглістым келіху віно —
прычасціў мяне з таго боку з даравальнай усмешкай
абяцаў на купалу прыйсці сярод красак і траў
запрасіў на каляды да яго на свой бок прызямліцца
нават матка ў Саках усё кажа што ў Мішкі не ў пору*

*а герой той што крылы зламаў пакідаў па дарогах
усё на мост мой глядзіць а можа на свету той бок
можа лічыць прыступкі а мо па картах на ічасце варожыць
бы за зоркай каляднай брыдзе пра гадзіну цягнікі ён пытае
хоць расклад на табліцы ўсім відны — яны да добра і да зла*

*мяне потым спытаюць: той герой, што без крылаў
твар які ў яго быў
тыя рухі усмешка непрысутны пагляд на той мост
і чаканне дарогі нецярплівае мэты шуканне
і крок той няпэўны на вечнай мяжы... „Ты мне дарагая скажы...”
а я думаю лёсу жарст на каляды калі нават жывёлы гавораць*

Юры БАЕНА

* * *

*Над намі — ноч.
Над намі полымя шугае —
Пераможцаў зграя
ставіць трон.
Звініць звон —
трыумфальна.*

*Калі захочуць, ноччу
увойдуць праз акно.
Як белы сон
(У белых рукавічках...).*

*Паэт, пакінь пярэ,
варварскі бог
трымае пад пятой
ключы да неба...*

.....

*Пустынны ліст,
пустынны страх,
нянавісць — мора...*

*Ізноў
з усіх старон
ідуць баевікі —*

на Белы горад!

ДЭБЮТ

Іаланта РУТА

* * *

*Я,
ты, ён, яна.
Людзей таўпа.
І я, хоць ростам не малая,
сярод усіх губляюся.*

*Я, ты, ён, яна...
Дзіцячая вылічанка.*

*Я адна.
Усямоцны Ойча,
памажы дажыць да ранку.*

*Хочуць чагосьці людзі ад мяне,
А ўсяго — замнога.
Я хачу прыйсці хоць да сябе.
А куды дарога?..
Дай затрымаць частку мяне
толькі для сябе.
Чалавека
такого
малога.*

Рэцэпт на шчасце

(з цыкла: *а.д.г.а.л.о.с.к.і*)

Той блуд быў, як рукой падаць...
Іванюк Адам, як начны матыль вакол святла, кружыў кожны вечар і ноч (у дзень валяўся ў пасцелі) паміж пеклам і небам, што ў жыцці значыла паміж барам „Кнайп-паб” і касцёлам святога Роха (кожнай раніцы ішоў да споведзі), і ўсё дзеля яе — аднае — музы! І гэта ў жыцці значыла — што мова пра не адну, толькі тры музы, хаця ў адной асобе — і паміж намі кажучы — адзіную, Любку Навіцкую, тэлепатычную каханку легендарнага Юрася Самася.

* * *

— Ах, легенды, легенды! Беларускаія легенды. Усё пачалося ад іх, менавіта.

Іванюк змалку любіў легенды. Папраўдзе — не было выбару каб любіць іншае. У свеце, дзе нарадзіўся і жыў, непакісна панавалі магія і легенда. Цуд і блуд уперамешку. І вадзяныя жылы, і магнітныя анамаліі, што зводзілі ў месцы, пра якія лепш не расказваць прыстойным людзям.

Адам І. не меў выбару іншага, як стаць паэтам. Папраўдзе разахвоціў яго паэт-цёзка Адам, з Беларусі. У гэтага то навывчваралася! Легенда легенду, дэман дэмана паганяе. Міфамілія, дэманафілія — як чорт элегантныя.

— Ах ты, родная нашая літаратура, — меў перад смерцю ўздыхнуць Іванюк. — Каб ты спруцілася з тою сваёй нечысцю! Са сваімі прывідамі і пачварамі. Дамавікамі і павукамі. Ць-фф-у на цябе! — І паляцеў з дзесятага паверха.

* * *

Невыпадкова дзеянне трапіла ў піўны бар „Кнайп-паб”. Па першае — у Беластоку не было лепшага месца. Другая справа — зусім аблезлай стала кавярня „Паршанд”, дзе раней можна было прывязацца, хай і скандальна, да месца. З часоў, калі забаранілі спяваць тут падвыпіўшай этнаджазменцы Вірджыніі (тая хацела па-беларуску), у кафэ пачалі заходзіць клашарды. У туалете, замест ручніка, павесілі гнілую анучку.

А ў „Кнайп-пабе” добра. Свойска, прасцяцка, магічна. Адночы літаратурны сябра Крак-с М. бажыўся, быццам сустрэў там кампанію з хвосцікамі ды рожкамі.

Адам не мог знайсці лепшага месца. Бо тут праседжвалі Люба і Ганна, якія давалі парады маладым паэтам. Вядома, не дарма. Пад поўнач, як тая мара, даходзіла яшчэ Мажэна, і яна таксама давала парады.

Любка (або ўсе тры скланаваныя варыянты), знюхаўшы патэнцыяльнага спонсара ў асобе Адама, з усяе хітрасці захаплялася ім і яго новым ТВОРАМ. Часта, што падабалася нядошлаго лаўрэату конкурсу, частава-ла яго сакавітам матам. Літкрытычныя заўвагі, акрашаныя сакавітым „ёбам”, жыва нагадвалі Адаму лупцаванне ў дзяцінстве, і ён, стуліўшы вушы, слухаў, а пасля ўсю ноч пісаў вульгарныя і дэманічныя творы.

* * *

— Ён са сваімі вершамі цёгаўся быццам котка з недадушанай мышшу, — Любка яшчэ і сёння не можа перакуліць гэтага піва, што сама наварыла.

Вінаваты легенды пра Юрася Самася, што на прыступках у пекла (прыдуманых сабой) цягнуў за сабой

боль і ганьбу ўсяго народа. Ну і Люба... легенда з-за жалезнага кардона. Жэшкая як агонь і люты подых Сібіры. І тая яе каляжанка, ваўкалачка Чорная Ганна К., міфаманка і бога-молка ў адной асобе, з дурным лозунгам на размаляваных вуснах: Лепш грашыць і шкадаваць, як — не грашыць і шкадаваць. І тая павук-баба Мажэна, ад якой уцякаюць у лес кавалеры з-пад Гарадка, бы *па грывё*.

* * *

— Я, сын, роднай Беласточчыны. Нарадзіўся тут, паміж пеклам і небам, — гэта першыя фразы аўтабіяграфіі Адама.

Так, Іванюк з месца зяхнуў тален-там. Свежасцю і прасторай, родам з наднарваўскай даліны.

— Зараз нам, старым, заслужаным, скажуць пад зямлю схавацца, — падумала раптам Люба.

— І мне, і Юрасю, і цэламу нашаму літаб’яднанню „Баабаб” (культ роднай бабы), што кніжкі для гісторыі піша. А гэты гамняк прыдуманы, і бач як даказвае „што то — я”. Ну жа ж гамняча! З капітамі ў літаратуру!

— *Той дзядзько як бы толькі што з трахтора зліез*, — падтрымала Любку Мажэна.

Яе падтрымка, хай і ўяўная, мацавала Любу.

* * *

Адам І., віртуальны герой, паэт і каханак Любы (*ксыва* Чорная Удава), не мог жыць даўжэй за два тыдні. Папраўдзе яго доля была на-канавана яшчэ да нараджэння (персанажа). Бо нашая Удава не магла інакш — каб адагнаць ад сябе самагубныя думкі — здэкавалася над сваімі героямі. Найперш дазваляла на пяць хвілін шчасця (уводзіла ў свет літаратуры), некалькі камплі-ментаў, урэшце распівала да непры-томнасці, зводзіла ў блуд ды прымушала кружыць паміж чорна-блакіт-нымі пластамі беластоцкай матэрыі. На самы канец... Гэта мела быць спекулярына. Тэлепатычна і касмічна. Так, каб не адзін паверыў... перажыў ды яшчэ пакончыў як Той — у нашым выпадку Адам І.

— *Я абалдзеў* ад красы нашай зямлі. — мог крыкнуць развітваючыся з жыццём такі герой.

І гэтая кропля цыннізму, што як белавежскі бальзам лагодзіла дзікі боль нашай творчай адзінкі.

* * *

Цяпер, калі Адама няма сярод жы-вых, Люба і тая яе Ганна, ды і Мажэна (пакуль у стол) як ашалелыя пішуць вершы. Клеплюць раманы, апа-вяданні, фельетоны, дзіцячыя *fantasy*, рэцэнзіі, кніжкі. Аж зайздрасць зжырае літ-калегаў і нават ашарашаных іх творчым імпэтам крытыкаў. А яна — што? Вартая такой залатой пассы — трохгаловая гадаўка?! Мала што *хлапака* ў блуд загнала, падгаварыла саскочыць з акна дзесяціпавярховага інтэрната, зрабіла яго сваім віртуаль-ным каханкам (які мусіў спаўняць яе найбольш агідныя патрабаванні — пакуль пеўні запяялі!). Не!..

То і талент яму ўкрала! І не падходзь туды. Бо як скажа такая табе — не ведаеш куды вочы падзець.

— То ж... грэх талент у зямлю за-копваць! — скажа люта-жэшкая і грэшна-святая.

І яшчэ матам пачастуе. Не інакш, толькі скулішся, назад пашлэпаеш.

Ганна КАНДРАЦЮК

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Віктар Швед, хаця ў сваім жыцці правёў за тысячы аўтарскіх сустрэч, рэдка наведваў беластоцкія школы. Зараз усё часцей у Беластоку запрашаюць беларускага паэта. З'ява цікавая — новыя паклоннікі паэта гэта дзеці, якія ніколі не вывучалі беларускай мовы.

І вось, 18 студзеня г.г. у ПШ н-р 12 наладзілі мерапрыемства, названае „Міжкультурным падарожжам у будучыню”. Гэта быў паэтычна-музычны мантаж паводле твораў Мар'і Канапніцкай і Віктара Шведа, падрыхтаваны настаўніцай польскай мовы Яўгеніяй Пятрышык. Далейшую частку вечарыны склалі пытанні і гутарка з паэтам.

Ужо з самага пачатку завязалася добрая і сімпатычная атмасфера. Сара Пятрышык прывітала сабраных (у іх ліку консула Беларусі Аляксандра Карачуна з жонкай) па-беларуску, а Енджэй Бжазінскі па-польску. Пасля выступіў тэатральны гурт „Каліна”. Незабыўныя ўражанні выклікалі беларускія вершы Віктара Шведа ў выкананні польскіх дзяцей. Склалася ўражанне, што беластоцкія майстры слова не горш дэкламуюць за нашых лаўрэатаў дэкламатарскіх конкурсаў.

Пішу, бо люблю дзяцей!

Яны навучыліся не толькі старанна вымаўляць „л”, але і з пачуццём перадавалі змест твораў, ад якіх ве-

яла свежасцю і гумарам. Гэтыя тонкасці адразу ўлавіла публіка, сярод якой былі настаўнікі ПШ н-р 12,

1 Пасля сустрэчы — ічырая падзяка.

2 Яўгенія Пятрышык (настаўніца польскай мовы) і консул Рэспублікі Беларусь Аляксандр Карачун з жонкай Людмілай.

3 Публіка з захапленнем слухала беларускія вершы.

4 Мастацкае выступленне калектыву „Каліна”.

бацькі, сябры і аднакласнікі выступаючых. Сам Віктар Швед быў пад вялікім уражаннем і голасна выявіў свае захапленне.

Пасля пайшлі пытанні паэту. Варта згадаць, пра што беластоцкія дзеці пыталіся ў беларускага паэта.

— *Што паўплывала на тое, што сталі вы беларускім паэтам?*

— *Якое значэнне мае для вас факт, што сённяшнія чытачы жывуць у эпоху камп'ютэраў?*

— *У якую пару дня прыходзіць да вас натхненне?*

— *Як ацэньваеце адносіны паміж палякамі і беларусамі?*

Ці бусел — карысная птушка?

Настаўнік да дзяцей звярнуўся:
— Ці нам карысць прыносіць бусел?
— Бусел карысці не прыносіць, —
Азвалася рашуча Зося. —

Гэта нядобрае стварэнне,
Што чыніць перанасяленне.
Нам безупынна той цыбаты
Падкідвае дзяцей у хаты.

Віктар ШВЕД

— *Ці гэта праўда, што Вы перакладалі вершы з кітайскай мовы?*

— *Што можаце сказаць маладым паэтам, якія пішуць у стол?*

— *Чаму займаецеся творчасцю менавіта для дзяцей?*

На апошняе пытанне В. Швед адказаў проста, але цудоўна — *Пішу для дзяцей, бо люблю дзяцей, іх пачуццё гумару, назіранне свету*. Згадаў прытым, як многа натхнення і думак падарыла яму дачушка Наталька. (На жаль, гераіня многіх вершаў захварэла і была вымушана астацца дома). Інтэрв'ю, што трэба адзначыць, жыва ўспрымалася публікай, і гэтая форма гутаркі з паэтам у многім адкрыла цікавыя факты з жыцця аўтара „Вершаў Натальцы”.

Ідэю сустрэчы прыдумала настаўніца польскай мовы Яўгенія Пятрышык. Дапамаглі ёй Марыя Шпакоўская — настаўніца мастацтваў (яна зрабіла цудоўнае запрашэнне з васьількамі) ды Бажэна Гаўрылькевіч. Таксама дырэктар школы Ірэна Шэшка пахваліла ініцыятыву і выказала спадзяванне на новыя кантакты з беларускімі паэтамі. Быц-

цам у адказ, прысутны на сустрэчы консул Беларусі падарыў у школьную бібліятэку беларускія кніжкі.

— Я быў вельмі цікавы, ідучы на гэтую сустрэчу, — сказаў Тодар Хомік, настаўнік матэматыкі. — Думаў: як гэта выйдзе? Бо неяк цяжка было ўявіць беларускую мову ў сваёй школе. Пасля быў захоплены атмасферай, рэакцыяй моладзі. Рада была таксама яго дачушка Наталька (яна і Сара Пятрышык хадзілі ў беларускае прадшколле). Дзяўчынкі папрасілі паэта аўтограф — вядома — на беларускай мове.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Шчодры вечар

Калісьці ў вёсцы Сакі, калі мая бабуля Мар’я Шаховіч была яшчэ паненкай, Шчодры вечар называлі Гагатухай. Была тады вельмі ўрачыстая вячэра — Багаты вечар. На стала абавязкова была кішка, але быў таксама салыцсон, каўбаса, шынка, ялавічына, аўсяны кісель і вельмі многа іншых страў. На пачатку вячэры елі боршч-юшку. Еўшы яго не адзываліся да сябе, а калі ўжо з’елі, маладыя дзяўчаты выбягалі хутчэй на панадворак і з якога боку забрахаў сабака, то ў гэты бок дзяўчына пойдзе замуж. Шчодры вечар быў таксама вечарам жартаў, вясёлых гульняў і варажбы. Маладыя мужчыны рабілі жарты, напрыклад, знімалі брамкі, пераносілі ў іншае месца прыбіральні або ўваходзілі на дах і клалі на комін празрыстае шкло і калі раніцай гаспадар хацеў напаліць у печцы, дым вяртаўся ў сярэдзіну хаты. Хлопцы таксама зацягвалі дзяўчыну да хаты хлопца, з якім яна спатыкалася і паказвалі яе бацькам маладога мужчыны або лі-

лі фарбу, расцярушвалі сена, салому, сыпалі попел ад хаты дзяўчыны да хаты хлопца. Дзяўчаты ў тым часе любілі сабе паваражыць. Яны прыклеівалі да зэдлікаў роўныя ніткі, потым запальвалі іх і якая першая спалілася, тая дзяўчына першая замуж пойдзе. Кожная дзяўчына клала каля сябе жменьку пшаніцы і тады пускалі пеўня — чыю ў першую чаргу певень з’есць пшаніцу, то тая дзяўчына перашай замуж выйдзе. Часам рабілі трошкі інакш. Калі каля сябе скваркі і пускалі ката — чыю найперш кот з’есць скварку, то тая першая замуж выйдзе. Дзяўчаты кідалі ботамі — у які бок накіраваліся наскі ботаў, то ў той бок замуж выйдучь. Потым выходзілі на панадворак і лічылі штыкеціны ў плоце кажучы „маладец, удавец, маладец, удавец...” і на каго выйшла, за таго выйдзеца замуж. Цяпер тыя традыцыі загінулі і мы інакш ужо святкуем Шчодры вечар.

Аня і Дар’я НІКАЛАЮК,
ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім

Карыциска

Даўно, даўно таму непадалёк Белавежскай пушчы, у сённяшняй вёсцы Карыцкі, пачалі сяліцца людзі. Свой пасёлак пабудавалі яны ніжэй другіх, на падмоклых абшарах. Людзі пасяліліся тут з-за вялікай коль-

касці рыбы і звяроў. Жыхары гэтага сяла ўтрымліваліся з земляробства і ўсяго таго, што ўпалявалі або злавілі. Першыя весткі пра існаванне сяла паходзяць з XII стагоддзя. Вёска ўжо тады называлася Карыциска.

Агнешка ІВАЦІК,
II „б” клас Гімназіі ў Орлі

Свята Каляд — таксама дзень працы

Я хацеў бы расказаць як калядаваў са сваімі сябрамі Пшэмкам Трафімюком і Барткам Трахімюком. Калядавалі мы два дні. У першы дзень Каляд мы калядавалі ў вёсках Дыдулі, Градалі, Алекшы і Краснае Сяло, а другога — у Шэшылах, Нурцы і Дубне. Людзі давалі нам ад 1 зл. да

20 злотых. Зарабілі мы па 200 злотых на асобу. Усе людзі прымалі нас з радасцю. Думаю, што Свята Раждства Хрыстова — гэта заробак малым каляднікам, але і падтрымка традыцыі нашых дзядоў і прадзедаў.

Рафал СЕЛЬВЯСЮК,
I „б” клас Гімназіі ў Орлі

Рафал Сельвясюк.

Поры года

Уцякала лета ад восені ціхутка.
Восень ішла за летам стапою хуткай.
Восень залатую белая зіма даганіла,
А сонца вясновае снягі распусціла.
Ідучь поры года чаргою адвеку,
Стагоддзі мінаюць і век чалавека.

Марта КУПЧУК, II „б” кл. Гімназіі ў Нарве

Школьныя экскурсіі

Вучні V класа з настаўніцай Нінай Куптэль.

Вучні V класа Падставовай школы ў Дубінах ахвотна ездзяць і ходзяць на школьныя экскурсіі. Апошнім разам наведалі яны са школьнымі сябрамі Яблачынскі манастыр, які ім вельмі спадабаўся. Дзеткі былі на богаслужэнні, бачылі іконы святога Ануфрыя і Божай Маці, купілі іконкі і іншыя царкоўныя памяткі.

Восенню дзеці хадзілі праз Пасталова на экскурсію ў лес. Глядзелі яны на прыгожую прыроду, а на ўроку беларускай мовы расказвалі і пісалі пра восень. Кася Філіпкі вельмі любіць пісаць на дошцы. Сільвія Гор-

бач піша вершы. Вучні запаўняюць крыжаванкі і высылаюць у „Зорку”. Падабаюцца ім размовы пра артыкулы ў „Ніве” і цікавыя расказы настаўніцы беларускай мовы Ніны Куптэль. Ян Пуцінік любіць рысваць — ён прыгожа адлюстравваў успамін пра каникулы. У мінулым годзе некаторыя вучні разам з сябрамі з іншых класаў выступалі са сцэнкай „Цар Ірад”. У гэтым годзе таксама думаюць падрыхтаваць спектакль для школьнай публікі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

* * *

Глянь!
Як цудоўна ўстае сонца.
Памятаеш?
Яшчэ не мінула многа часу
Ад той раніцы
Калі мы аглядалі
Яго ўсход.
Тады яшчэ
Я табе верыла.

Цяпер?
Не... навіджу.
І толькі адно асталося ад нас.
Кожнай раніцы зноў устае сонца.
Толькі ўжо — нас няма.

Запозна

Сёння ўжо запозна.
На сяброўства.
На смех.
На гутарку.
Калі хочаш
Паразмаўляць —
Прыйдзі заўтра.
Сёння — запозна.
На шчасце,
Сёння
Цябе ненавіджу.

Іаанна КАНАНЮК,
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве

Польска-беларуская крыжаванка № 5

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

	Cel	▼	Głos		Tło	▼	Bunt	▼
			Ciało					
Moc	▶	▼	▼	Funt	▶	▼		
Telefon				Wróżka	▼			
▶							Ptak	
Talent	▶							
Zezowata								
▶								

Адказ на крыжаванку н-р 1: Смак, закон, кіт, рака, нага, Ас, горад. Мак, кіно, рад, арка, аса.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: Марыя Сцефанюк з Ляхоў, Ева Калбасюк з Войнаўкі, Кацярына Петручук, Юстына Лесяк з Гайнаўкі, Раман Лушчынскі, Анна Карпач з Бельска-Падляскага, Мар’юш Прычынніч, Павел Герасімоук з Махнатага, Марта Купчук (Гімназія ў Нарве).

У будучыню з новымі падручнікамі

Аўтары, рэцэнзенты і выдаўцы падручнікаў для беларускіх гімназістаў. У цэнтры, з абедзвюма кнігамі — Тамара Русачык.

Два гады гімназіі працавалі без падручнікаў па беларускай мове. Сама Тамара Русачык, настаўніца, ведае, як цяжка весці заняткі ў такой сітуацыі. І за паўгода ад задумы тыя кнігі былі падрыхтаваны мерытарчына і эдытарска, і выпусціла іх беластоцкае выдавецтва „Orthdruk”. Рэдактарамі іх былі Анна Радзюкевіч і Яўген Чыквін. Аўтаркай, вядома, ёсць Тамара Русачык (да гэтай пары выдала 5 падручнікаў), а сааўтаркай „Хрэстаматыі” (для I — III класаў) — Лідзія Кулажанка. Дарэчы, кнігі выйшлі дзякуючы старанням не адной ці дзвюх асоб. Паспрыяла метадычна і матэрыяльна Міністэрства нацыянальнай адукацыі РП, мінскае брацтва Віленскіх мучанікаў, выдавецтва, рэцэнзенты і іншыя асобы, якія не пашкадавалі часу, каб „да-

песціць” выгляд і змест такіх важных кніжак. Былі яны запрошаны на ўрачыстую прэзентацыю падручнікаў у Цэнтры праваслаўнай культуры.

— Гэта быў для нас выклік, паколькі да гэтага часу мы не выдавалі падручнікаў, — сказаў Яўген Чыквін. — А кожны падручнік павінен быць самы добры і самы прыгожы, каб заахвоціць вучня. А тэрміны былі ж вельмі кароткія. Маю надзею, што, пасля такіх хвалебных ацэнак, даручана будзе нашаму выдавецтву выпускаць і іншыя кнігі для беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Спадзяюся на давер і дапамогу міністэрства адукацыі і сяброў з Беларусі.

Анна Радзюкевіч, галоўны рэдактар падручнікаў, выступіла з дакладам пра

важнасць традыцыі ў развіцці грамадства і паасобнага чалавека. Таму і заглавак падручніка для I класа гімназіі — „Са спадчынай у будучыню”. Падручнік гэты мае быць і „караблём”, і „стырном” для маладога беларуса, які, выхаваны ў пашане да традыцыі, будзе адчуваць, якая вялікая культура стаіць за яго плячыма. У кнізе ёсць легенды, паданні, прыказкі, прымаўкі, шмат здымкаў з Беларусі, з Падляшша. „Вяртанне да традыцыі гэта не ёсць працэс застою, рэгрэсу ці акасянення, — сказала рэдактар. — Канон, традыцыя (напрыклад, ікона, пенні, архітэктура) — гэта падстава, якая дае рост свежаму падыходу сучаснага чалавека, у сучасным кантэксце”.

Добрую ацэнку падручнікам далі рэцэнзенты, м.інш. прафесар Міхал Кандрацюк. Дзякуючы яго заўвагам, у „Хрэстаматыю”, якая здаецца быць рэпрэзентатывнай для беларускай сучаснай літаратуры (ад Францішка Багушэвіча), былі ўведзены таксама і творы сяброў Беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа”. Варта было б, заўважыў М. Кандрацюк, стварыць наступныя падручнікі (напрыклад, па гісторыі) для гімназій і выдрукаваць іх якраз у „Orthdruk”, а не ў дзяржаўным выдавецтве WSiP, дзе кнігі выдаюцца марудна, таксама дзеля таго, што вельмі блізка кантакт стваральнікаў спрыяе ў выданні кнігі.

Лідзія Кулажанка, сааўтарка „Хрэстаматыі”, прывітала ўсіх ад беларускага праваслаўнага Брацтва Віленскіх мучанікаў, якое дзейнічае ад 10 гадоў у Мінску пры Петрапаўлаўскім саборах. Ёсць у іх там невялікі выдавецкі аддзел, які займаецца ў асноўным падрыхтоўкай і выдаваннем царкоў-

на-гістарычнай і багаслужэбнай ды даведачнай літаратуры. Ідэя „Orthdruk” разам папрацаваць пры супольным праекце аб’яднала творчых людзей і з Беларусі.

— Дзякуючы і чыноўнікам з міністэрства, настаўнікам, выдаўцам, мастакам (Ігар і Ірына Гардзіёнкі) і вельмі кваліфікаваным рэцэнзентам атрымалася, — сцвердзіла Л. Кулажанка, — вельмі прыгожая кніжка, з глыбокай канцэпцыяй закладзенай у аснову. З аднаго боку — яна традыцыйная, з другога — наватарская. Увабрала яна самы лепшы вопыт, накоплены педагогікай і ў Беларусі, і на Беласточчыне, і ўва ўсім свеце. А наватарская — асабліва з пункту гледжання нас, людзей з Беларусі, і па падборы матэрыялу, і па змесце, і па форме падачы, па методыцы, па афармленні. Такіх падручнікаў у нас, у Беларусі, няма яшчэ. Дзякуем аўтарам і выдаўцам, што маем такі ўзор.

Консул РБ Аляксандр Карачун, які ўдастоіў прэзентацыю падручнікаў сваёй прысутнасцю і выдатнай беларускай мовай, спадзяецца на супрацоўніцтва паміж такімі энтузіястамі, што стаяць у абарону інтарэсаў беларускай культуры на польскай зямлі і ўсіх тых, хто дбае пра тыя праблемы ў Беларусі. Усё паказвае на тое, што завяжацца добрае супрацоўніцтва паміж Польшчай і Беларуссю — у Варшаве адбылося сумеснае пасяджэнне прадстаўнікоў міністэрстваў адукацыі Беларусі і Польшчы, на якой прагучалі словы аб дапамозе дзеля выдавання падручнікаў для беларускай меншасці. Ішлі канкрэтныя перамовы адносна планаў і пагадненняў на 2001 год.

Кнігі будуць раздаваны гімназістам бясплатна. Пасля зімовых канікул — у будучыню з падручнікамі!

Міра ЛУКША

Фота Вячаслава ХАРУЖАГА

У Нарве культура трымаецца моцна

„Культурны” гатэль

Дырэктар Нарваўскага асяродка культуры Ала Сяткоўская і Ірэна Харкевіч, працаўніца гатэля, у холе „Заезда пад акацыяй”.

Калі ты, пісак, ужо апынуўся ў Нарваўскім асяродку культуры, так і ведай: цябе не выпускаць, калі ты не згодзішся наведаць „культурны” гатэль. Гэта сёння іх вялікі козыр, і дырэктар асяродка Ала Сяткоўская падганяе мяне: „Едзем, едзем у гатэль, гэта зусім блізка!”

Ну, і праўда, едзем ад рамізы прама, паварочваем налева, пасля направа — і ўжо „Заезд пад акацыяй”. З выгляду — звычайны блёк, а ў сярэдзіне — адразу хол з камінамі, са скурай дзіка на сцяне, са сталом для настольнага тэніса і з традыцыйнай ёлкай.

Калісьці гэты будынак належаў мясцоваму ПОМу, пасля перайшоў пад гмінную ўправу ў Нарве, якая перадала гатэль Нарваўскаму асяродку культуры на статутную дзейнасць.

Кіраўнік гатэля — Ян Хіліманюк, разам з ім працуе тут яшчэ Ірэна Харкевіч. Летам дапамагае яшчэ адна асоба, а зімой усё тут робяць яны ўдвая.

У гатэлі сустракае нас Ірэна Харкевіч, медсястра па спецыяльнасці. Яна абводзіць нас усюды, паказвае. Ёсць тут сорок адно начлежнае месца, акуратныя пакоі на адну і дзве асобы. Абсталявана ўжо кухня, якую нядаўна адраман-

тавалі, побач — пакой з некалькімі столікамі, дзе сёлета плануець адкрыць ні то рэстаранчык, ні то кавярню — так, каб можна было паесці і каву выпіць, пасядзець. У кожным жа лепшым гатэлі нешта такое ёсць.

Побач знаходзіцца святліца з доўгімі (сунутымі) сталамі. Наогул, калі ў гатэлі знаходзяцца нейкія групы, яны тут харчуюцца. Святліцу мы наймаем таксама, гаворыць дырэктар асяродка культуры Ала Сяткоўская, на розныя сямейныя ўрачыстасці: невялікае вяселле, памінкі, гадавіны, вось толькі што святкавалі чыёсьці васемнаццацігоддзе, якое цяпер у модзе спраўляць гучна.

Усё, што выпрацуем — наша, яно ідзе на развіццё культуры ў гміне. Вядома, калі мы запрашаем гасцей на нейкае гміннае свята, дык ніхто за іх не плаціць. Яны — нашы госці. А так у асноўным плаціць установа, якая апыкуецца данай групай.

Ірэна Харкевіч гаворыць, што на Сільвестра, напрыклад, у гатэлі быў камплект гасцей: з тых, што балявалі ў гайнаўскай „Белай ружы” на чале 20 чалавек, а рэшту запоўнілі госці з балю ў Нарве, так што ўсе месцы былі заняты.

Мінулы год быў такі цікавы, дадае Ірэна Харкевіч, вучыў, вучыў, вучыў. У нас жылі студэнты трэцяга курса аддзялення сацыялогіі, якія праходзілі студэнцкую практыку. З імі быў прафесар Андрэй Садоўскі, дырэктар Інстытута сацыялогіі Універсітэта ў Беластоку, які кіраваў гэтай практыкай. Кажу вам, гэта была праца і праца. Мы думалі, што студэнты будуць тут адпачываць. А яны ездзілі па ўсім наваколлі і рабілі доследы. Былі ў Белавежы, Скупаве, у ваколіцах Нарваўкі, Ласінкі і іншых мясцовасцях.

Я дык спачатку крыху баялася. Іх жа было шэсцьдзесят чалавек (некаторыя даязджалі з Беластока). Але гэта моладзь была такая інтэлігентная, я б сказала, мудрая, што прабыванне з імі было прыемнасцю.

Ад паловы ліпеня былі журналісцкія варштаты „Polis”. Прыехала моладзь з Варшавы. Яны прывезлі камп’ютэры і выдавалі ў нас сваю газету „Polis”. У рамках гэтых варштатаў вучылася таксама чацвёрка карэспандэнтаў „Зоркі”.

Ірэна Харкевіч успамінае таксама Купалле ў Нарве, калі жыла ў іх Каця Камоцкая і рок-гурты з Беларусі, як прыязджаў калектыў з Пружан, як у маі жылі ў іх удзельнікі конных гонак. Госцямі былі таксама спартсмены падляшскай лігі, заўважае дырэктар Ала Сяткоўская.

А яшчэ ж, Ірэна Харкевіч схамянулася, што не сказала, два разы ў тыдзень у нас дзейнічае так званая тэрапеўтычная святліца. Прыходзіць да нас пастаянна трыццаць-сорок дзяцей з так званых цяжкіх сямей (найбольш з праблемамі алкагалізму). Да нас іх кіруе грамадская апека, а мы згадзіліся гэтых дзетак прымаць у сябе.

Дзеці прыходзяць зімой і летам. Тут яны глядзяць тэлевізар. Для малых ёсць цацкі. Дзеці разам з намі робяць каналікі. Летам водзім іх купацца на раку, або ў лес па грыбы, робім супольнае вогнішчы. Для іх гэта вялікая радасць, бо дома няма каму імі заняцца. І так фактычна наш гатэль не пустуе.

Трэба дадаць, што ў „Заездзе пад акацыяй” ёсць сілоўня і саўна. Калі дойдзе рэстаран, дык чаго тут яшчэ хапець! Нездарма Нарваўскі асяродак культуры ганарыцца ім.

Ада ЧАЧУГА

Фота аўтара

Ліст да сяброўкі

Звяртаюся да Цябе ў крытычны момант майго жыцця. Тры гады таму адмянілася маё жыццё — пазнаёмілася я з Пятром. Гэта не было каханне з першага пагляду. Любоў прыйшла з часам. Пётр быў спачатку маім знаёмым, які сустракаўся з нашай сябрынай на піве ці на дыскатэцы, паяўляўся зусім неспадзявана. Быў ён сябрам Марка, нашага калегі, які ўвёў яго ў наша асяроддзе. Я пачаткова не звяртала на яго ўвагу — ат, звычайны хлопец. Такая сітуацыя працягвалася тры месяцы.

Час праходзіў хутка. Набліжаўся „Сільвестр”, Новы год. Планавалі мы правесці навагоднюю сустрэчу ў маім доме, бо бацькі на той час мелі выехаць да сваякоў у Олыштын. На два тыдні меў быць „спакой”. Сільвестровая ноч, папярэджана трохдзённай падрыхтоўкай, прайшла хутка. Запрошаных было каля 20 сяброў, між імі — Пётр. Забава пачалася пасля 6 гадзіны вечара. Усе гулялі, пілі, елі. Магнітафон, пастаўлены да адказу, бубніў па цэлай хаце. Я, як гаспадыня, кружыла паміж кухняй і пакоем, даносячы стравы і напоі. Адзін з гасцей папрасіў у мяне каву. Тады сталася няшчасце. А... можа і не. Калі я праходзіла праз калідор з кубкам кавы ў руках, нехта адчыніў дзверы і кава разлілася на дыван. Тым кімсьці быў Пётр, ён стаў гарача прасіць у мяне прабачэння і сціраць хустачкай пляму з падлогі. Рабіў гэта з такім запалам і скрухай у вачах, што мая злосць мінула ў адной хвіліне. „Нічога, не пераймайся так гэтай плямай, — сказала я. — Заўтра памыю. А ты ідзі да сяброў. Не дурь мне галаву”. Пётр устаў з каленыў, глыбока ўздыхнуў, з палёгкай глянуў на мяне і спытаў: „Не гневаешся? Тады затанцуй са мной адзін танец”.

Пра журналістку „Нівы”

У 47(2323) нумары „Нівы” ад 19 лістапада 2000 г. быў змешчаны мой артыкул „Праўда аб Прусіі”, у якім я станюўча ацаніў кніжку Георгія Валкавыцкага аб яго прымусовай працы ў Прусіі, а таксама веды і сумленнасць аўтара. Але ў „Czasopisie” н-р 9/00 (стар. 27) я прачытаў, што адзін з колішніх журналістаў „Нівы” Аляксандр Амільяновіч даволі баязліва азваўся пра шэф, але на Верцы затое не пакідаў сухой ніткі. Гэта заставіла мяне задумацца, бо я асобу гэтую досыць добра ведаў і, пры тым, са станюўчага боку. Маю на думцы былою журналістку „Нівы” Веру Леўчук, як яна падпісвала свае артыкулы. Гэта была ўжо не якаясьці вясковая Верка, на якую сваімі вясковымі вачыма глядзеў аўтар артыкула, але вельмі цэнная дзяўчына Вера, заслужыўшая самай высокай пашаны. У 1956-57 гг. я ўдзельнічаў у хоры Беларускага таварыства, які свае рэпетыцыі праводзіў у будынку каля кінатэатра „Сырэна”, па вул. Маніфесту Ліпцовага. У хоры гэтым спявала вышэйгаданая Вера Леўчук. Усіх харыстак яна перавышала сваёй індывідуальнасцю: была адукаванай, валодала беларускай і рускай літаратурнымі мовамі і была вельмі таленавітай: мела вельмі добры слых, такі ж голас (сапрапа) і, на дадатак, была прыгожай і ветлівай. Дырыжор хору, мгр Людміла Панько з вялікай пашанай ставілася да Веры, якая мела ўсе даныя для таго, каб стаць нават опернай спявачкай, як Галіна Сланіцкая

Ну й хітун, падумала я. Згадзілася. Наступная песня была павольная. Пётр прытуліў мяне лёгка да сябе і пачалі мы калыхацца. Нашы целы адчулі адзін рытм, пасавалі да сябе як дзве часцінкі яблыка!.. Выбіла поўнач. Пётр глянуў у мае вочы і далікатна пацалаваў, віншуючы з Новым годам. Так пачалося.

Каханне з дня на дзень мацнела. Пачаліся планы на будучыню. Візіт у ягоных бацькоў, супольнае падарожжа ў горы... Словам, ідылія, а можа фата-маргана... Тры месяцы таму вярталіся мы з Варшавы — хацелі наняць кватэру. Пётр атрымаў працу ў заходняй фірме, а мяне перамясцілі ў Варшаўскі ўніверсітэт. 14 лістапада мела адбыцца наша вяселле. А ў панядзелак 5 ліпеня кончылася маё жыццё. Аўтафура заехала нам дарогу. Пётр інстынктыўна павярнуў на правы бок... Ратаваў мяне. Яму ніхто ўжо дапамагчы не мог. Загінуў на месцы.

Я трапіла на хірургічнае аддзяленне — у мяне было штосьці не ў парадку з маімі нагамі. Тры тыдні ніхто не гаварыў мне пра тое, што здарылася з Пятром. „Ён у крытычным стане... перавезлі яго ў іншы шпіталь...” А на мае пытанні адказаў не далі. Я зразумела.

Такое пустэчы вакол сябе я ніколі ў жыцці не адчувала. Што з таго, што ўсе адносяцца да мяне з увагай, тактоўна, спачувальна. Не хачу слухаць іх парады, што „час лечыць раны”. Ат, кажуць, нават найбліжэйшыя, ёй толькі 22 гады, маладая, хутка забудзе і будзе нармальна жыць... А я задаю сабе пытанне: ці варта жыць. Не ўяўляю, што буду нармальна існаваць. Шукаю цяпер толькі рэцэпт на боль і на сілу, якая памагла б мне вярнуцца ў нармальнае жыццё. Прашу цябе, парай, што мне рабіць.

МАРТА

З дваццацігадовай традыцыяй

Каляднікі з Курашава.

XXII Павятовыя сустрэчы калядуючых калектываў і IV Дабрачынны канцэрт калядак, якія адбыліся 20 і 21 студзеня 2001 года ў Гайнаўскім доме культуры, сабралі многа каляднікаў з Гайнаўшчыны. Дырэктар ГДК Мікола Бушко, які адкрываў мерапрыемства, адзначыў яго дваццацігадовую традыцыю, якая прыгожа ўпісваецца ў 50-годдзе горада Гайнаўкі. З 28 калектываў, камісія вылучыла самыя лепшыя для ўдзелу ў ваяводскім аглядзе. Міхал Голуб, старшыня Гайнаўскага аддзела БГКТ і заадно арганізатар дабрачыннага канцэрта заявіў, што выручаныя грошы пойдучы на мерапрыемствы для дзяцей, якія вучацца беларускай мове.

У час Павятовых сустрэч, якія ўдала вялі Аліцыя Леанюк і Цэзары Скепка, першымі выступілі дашкольнікі з садкоў з Гайнаўкі (н-р 2) і Кленік. Журы, якое складалі Сцяпан Копа з Ваяводскага асяродка анімацыі культуры, Анна Баран і Аляксандр Лукашук з ГДК, вырашыла вылучыць гайнаўскіх дашкольнікаў, якіх рыхтавала Вера Акачук.

— Быў я захоплены калядкамі ў выкананні „Лісічак” з Ласінкі. Варштат музычнай падрыхтоўкі ў іх высокі. Яны значна вылучаліся сярод калектываў з падставовых школ і гімназій. Добра і чыста гучала ў іх двухгалоссе, а ў саміх калядках можна было пачуць рэгіянальную душу, — заявіў Аляксандр Лукашук.

З ліку каляднікаў з падставовых школ і гімназій перамаглі менавіта „Лісічкі”, якімі апякуецца Аліна Кос. У гэтай групе выступілі дзеці з гайнаўскіх школ н-р 1, 2, 5 і 6, калектывы з прыходаў св. Дзмітрыя Салунскага і св. Іаана Хрысціцеля ды школьнікі з Чаромхі, Дубіч-Царкоўных, а таксама гімназісты з Гайнаўкі (белгімназія і гімназія н-р 2) і Чыжоў.

У катэгорыі вучняў сярэдніх школ

камісія на ваяводскі агляд вылучыла калектывы „Знічка” з белліцэя, якім апякуецца Бажэна Леўчук.

— Дзяўчаты са „Знічкі” вельмі прыгожа двума і трыма галасамі заспявалі беларускія калядкі, — адзначыў Аляксандр Лукашук.

У катэгорыі дарослых калядоўшчыкаў выступілі гурты з Курашава, Дубіч-Царкоўных, Крыўца, Нараўкі, Збуча, Арэшкава, Старога Ляўкова, Чыжоў і Беларускага калектыву песні з Гайнаўскага дома культуры.

— Старэйшыя выканаўцы паказалі аўтэнтчнае вясковае калядаванне. Усе выходзілі на сцэну традыцыйна апранутыя, з прыгожымі гвяздамі і спявалі старадаўнія калядкі. Маладыя не маюць ужо сувязі з вясковым калядаваннем і карыстаюцца агульнавядомымі калядкамі. У старэйшых каляднікаў шукалі мы аўтэнтычнасці калядавання, за што вылучылі каляднікі з Курашава, Арэшкава, Старога Ляўкова і калектыву з ГДК, — падвёў вынікі Аляксандр Лукашук. — Такія агляды калядных калектываў разбуджваюць культурнае жыццё і садзейнічаюць захаванню традыцыі.

У час Павятовых сустрэч не прысвойваліся месцы і ўзнагароды. Каляднікі традыцыйна атрымлівалі каляду з ласункамі. На дабрачынным канцэрце выступілі самыя лепшыя калядуючыя групы і вучні з Лялечнага тэатра „Байдусь” з ГДК, якімі апякуецца Вольга Андраюк. Паказалі яны пастапоўку на беларускай мове „Кароль Гэрад”. Праваслаўныя прыходы Гайнаўкі, бурмістр горада, старшыня Рады горада і бацькоўскі камітэт з белліцэя ўстанавілі ўзнагароды для найлепшых гайнаўскіх калектываў на дабрачынным калядаванні. Мерапрыемства ўпрыгожвалі гвязды Уладзіміра Петручука з Гайнаўкі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Цэрквы Сакольшчыны ў XIX ст.

Ячна

24 чэрвеня 1864 г. губернская камісія па даглядзе за праваслаўнымі цэрквамі з Гродна склала акт аб стане Свята-Ільінскага храма ў Ячне. У ім адзначалася, што будынак царквы, пабудаваны ў 1856 годзе з дрэва на каменным падмурку, знаходзіцца ў добрым стане і патрабуе толькі дробных знешніх рамонтных прац. Ячнянскі прыход у 1864 г. налічваў 495 мужчынскіх і 505 жаночых душ, а праз год адпаведна 523 і 530 душ. У 1865 г. большасць з іх складалі дзяржаўныя сяляне (491 мужчынскага полу

і 501 жаночага), 46 чалавек абодвух палюў сяляне-ўласнікі і 15 чалавек мяшчан і чыноўнікаў. Прыхаджане былі вельмі актыўнымі ў адносінах да сваёй веры і царквы. Па сваім жаданні яны вырашылі за свой кошт зрабіць на абраз Божай Маці, які мясціўся ў алтары насупраць прастола, срэбраную пазалачоную рызу. І яшчэ дзве харугвы і два маляваныя абразы ў гонар святога Аляксандра Неўскага і Прарока Ільі, памерамі 2 аршыны (142 см) даўжынёй і 1 1/3 аршыны (92 см) шырынёй.

Генадзь СЕМЯНЧУК

Ажываюць успаміны

Фота з сямейнага архіва аўтара.

Нядзеля, 14 студзеня, праваслаўны Новы год. Мігаціць ёлка каляровымі цацкамі. Сусед з унукамі пускае феерверкі. Да мяне госці не завіталі. Сяджу адзінока. Раздумваю, гартаю сямейны альбом са здымкамі. Вось пажайццелая фатаграфія, а на ёй старэнькая хатка з саламянай страхою, плеченая агароджа. Гэта дом, у якім я нарадзіўся і перажываў жудасную трагедыю. У гэтым доміку савецкія партызаны з дэсанта „Дальнія” пабілі жандару. Дом немцы зруйнавалі, а бацьку ў канцлагер забралі. Мы адны з бабулькай заставаліся. Маці, цяжка параненая, маленькага сыночка да грудзей туліла. Здавалася, што для нас свет канчаўся. Аднавяскоўцы адкінуліся. Толькі сваячцы, Верцы, немцы дазволілі даглядаць хворую маці ды нам ежу прыносіць. Дом апынуўся пад наглядом. Кузаўскія падручкі варту трымалі як удзень, так і ноччу. Трагедыя здарылася 57 гадоў таму, 4 лютага 1944 года. Бацькоў даўно няма ў жывых. Раней з гэтага свету адышлі.

Часта вяртаюся да мінулага. Вось нядаўна нагода для ўспамінаў была, калі ў Палічнай наведару я сям’ю Аляксея Вілюка. Ягоная жонка з Кузавы выводзіцца і з’яўляецца хроснай дачкою маёй матулі. Добра памятае акупацыю. Будынкі нашы межавалі з сабою. Вось як яна ўспамінае гэтае здарэнне:

— Бацька наш на работу збіраўся, — пачынае Яўгенія Вілюк. — Да раціцы набліжалася, за акном яшчэ поцемкі былі. Ніводнага агеньчыка не відаць у суседніх забудовах. Навокал цішыня царыла. Калі бацька адыходзіў,

матуля корпалася на кухні пры снеданні. Раптам пачуўся выстрал. Адзін, другі... Матуля загаласіла: „Бацьку забілі”. Але ніхто з нашых не адважыўся нос на панадворак сунуць. Чакалі світаньня. З надыходам ранка мы ўбачылі, як на наш панадворак жандары заходзяць. На шынелі кагосьці нясуць. „Пэўна бацьку нашага”, — мільганула думка ў маёй галаве. Але быў гэта жандар. Пузаты ды здаровы як вепручок. Палажылі яго на ложак. Моцна крываваў. Памятаю, што ўсё паўтараў: „фарфлюхтэн донервэтэр... капут... капут”, затым паказваў на мундзір, які калегі ягоныя палажылі на ложку. Я зразумела, што хоча, каб яму падаць. Калі я тое зрабіла, пачаў шарыць па кішэнях. Нічога не знайшоўшы, зноў гарланіў свае „фарфлюхтэн донервэтэр...”

Жандары, пакідаючы параненага, загадалі мне паведаміць кагосьці з вашых сваякоў. Я пабегла да цёткі Зоські, што пры царкве жыла. Пазней бачыла, як Верка Фралова заходзіла ў вашу хату.

— Ты пэўна не памятаеш таго, — спыніўшы расказ адазвалася гаспадыня.

— Мне тады пяты годзік паступіў, — кажу, — але добра памятаю, што бацькі расказвалі. Дасканала запамятаў усю падзею. Ды пра гэта і ў „Ніву” пісаў.

— У кожнага свая доля, — задуменна гаворыць Яўгенія Вілюк. — Вось, хоць бы мой муж... Многае ў жыцці бачыў. Па чужыне блукаўся. Але гэта ўжо іншая гісторыя.

Уладзімір Сідарук

Бежанскія магiлы

Прачытаўшы некалькі старонак кніжкі „Бежанства 1915 года”, прыпомніліся мне жудасныя апаведы маіх бацькоў і іншых жыхароў роднай вёскі Кучкуны (цяпер Стаўбцоўскага раёна Мінскай вобласці). Мне, школьніку, да 1939 года штогод прыходзілася наводзіць парадак і ўпрыгожваць кветкамі дзве брацкія магiлы бежанцаў ля Кацярынінскага тракту непадалёк вёскі Адцэда. Паводле расказаў бацькоў, Кацярынінскі тракт летам 1915 года быў запоўнены ўцекачамі з Гродзенскай губерні. Рухаліся яны са сваім дабыткам на вазах, запрэжаных у коней, а нават у кароў. Здараліся таксама пешаходы, якія цягнулі

за сабой каляскі з неабходнымі прадметамі. Бежанцы пакутавалі ад заразных хвароб, між іншым, ад тыфу. Найслабейшыя, пераважна дзеці і людзі пажылога ўзросту, паміралі ў дарозе, без медыцынскай апекі. Хавалі іх на абочынах дарог.

Пасля заканчэння І сусветнай вайны польскія ўлады загадалі перапахаваль бежанцаў у брацкія магiлы. Такім чынам каля Адцэды ўзніклі дзве магiлы, у якіх пакоіліся астанкі амаль сотні ўцекачоў. На жаль, у 1940 годзе савецкія ўлады, пашыраючы Кацярынінскі тракт, разбурылі гэтыя магiлы.

Юстын Пракаповіч

Голаду больш чым фронту баяўся

(працяг; пачатак у 4 н-ры)

Успаміны Уладзіміра ТАМЧУКА, жыхара Дыдул’ёў Арлянскай гміны, народжанага 20 студзеня 1923 года.

Першыя ўцёкі

Ахапіў мяне жаль, думаю: смерць сабе зраблю. І ўжо меркаваў: ці на пяццю, ці на таполлю. Баяўся адно толькі, што скалечуся як не выйдзе. Пайшоў да калегаў, пасядзеў з імі, а яны расказваюць: той уцёк, той уцёк... І я падумаў не рабіць сабе смерці, а ўцячы і ў партызаны. Стаў я арганізаваць хлопцаў да ўцёкаў: Івана Петручука з Грабаўца і Сцёпу Тафілюка з Чахоў, які цяпер у прыступках у Крывятычах. Тафілюк астаўся, а я з Петручуком пайшлі. Ішлі нейкі час і нас злавілі. Далі *пятамі* па-пад нагамі і ў арышце некалькі тыдняў патрымалі, а пасля зноў да таго самага гаспадара. І ён пачаў трасціся над намі. Другіх біў, а мяне не чапаў, бо я яму сказаў:

— Як стукнеш, то я табе віламі *бэ-бэхі* распару; я так і так *Gefangene* (ням.: палонны).

Другія ўцёкі

Пабыў каля года і зноў арганізую ўцёкі з Петручуком. Дарогамі не ідзем, толькі ноччу палямі. *Майданамі* ішлі, у *трасціне* хаваліся. Падыходзім да рэчкі, яна шырокая, а мы плаваць добра не ўмеем. Пабралі мы пучэчкі голляў, лахі на голавы пабралі і так пераплылі. Восмьюю ноч сушым у лесе заросанае адзенне. Бачым: баба якась прыйшла і на нас глянула. Ён кажа: „Давай задушым”. А мяне странула, бо як бацька *паршука* калоў, то я ўцякаў — у мяне сэрца слабое...

Пайшла тая баба і далажыла пра нас. Сцямнела, мы з ляска, а тут *Halt! Haende hoch!* і гумаю нас па каленях. І гоняць нас: мы бяжым, а яны на роварах едуць і нас па нагах б’юць. Загналі ў турму ў Інстэрбург. Там мо з тыдзень патрымалі і мяне забіраюць, а яго пакідаюць. І ў лагер мяне, хіба ў Штутгаф — на *спаленне*. Але запыталі ў гаспадара апінію пра мяне, а ён добра пра мяне напісаў і мяне з таго лагера перакінулі ў лагер каля самага мора.

Там нас бралі на работу хлеб і муку выгружаць. Галодныя былі. Конь забіты ляжыць, то мяса выражаш. А да сметніка — абы толькі дабег, то ўсё возьмеш. Спаць ляжаш — сніцца, што хлеб ясі, прабудзішся, а яго няма. Хлеба там кукі валяюцца, то не вытрымаеш і возьмеш. Правяралі нас, ці хлеба не бярэм. Жандар пытае, ці маю хлеб; былі і такія немцы, што нам хлеб кідалі. Я кажу, што крыху маю. А вахман папярэдзіў, каб хлеб на кукі паламаць. І я адказаў жандару, што кукі маю, і жандар мяне не ўдарыў. І я ўжо пра смерць не думаў, а маліў Бога каб жыць.

Адсезеў я там мо з дванаццаць тыдняў і мяне зноў у той самы што і раней *арбайтсамт* кіруюць. І мой гаспадар зноў хоча мяне ўзяць, а я не хачу да яго. То мяне ў *цюту* пасадзілі. Прыходзіць жандар: „Скідай нагавіцы!” Загадалі на такую кароткую *канату* легчы і пачалі біць. То я помніў як лёг, і як устаў. І я мяне пабілі, то мне здалося, што Матка Боска паказалася, а гэта праменьчык у *учалюбіну* біў. А я да гаспадара свайго не схацеў: „Забіце, — сказаў, — а да яго не пайду”.

У другой гаспадыні. Эвакуацыя

Далі мне другую гаспадыню. Яна тратуарам ідзе, а я брукам бягу. І як прывяла, то спытала, ці мяне білі, а мяне палякі раней гаварылі, каб не

прызнавацца, што білі. Я не мог сесці, а дзяўчына з-пад Граева, што там была, пытае мяне, чаму я не сядоу. Я ёй адказаў, што плечы баяць.

Я там выгаіўся; там мне добра было, што не хацелася і дадому. Гаспадар на вайне быў, як прыезджаў, то і гарэлку прывозіў.

Пасля прыйшоў загад выязджаць усім немцам. Я буду зрабіў і паехаў з імі. І тая дзяўчына, Мар’я Стадоўска з Мсціхаў каля Радзілава. Дома асталася дванаццаць штук быдла, дваццаць свіней і двое коней. Ад’ехалі, закатараваліся ў другім месцы, а гаспадыня кажа мне, што сумкі забылася і каб я паехаў і прывёз яе. Напісала мне пропуск і я паехаў. Заязджаю, а там палякі адкопваюць тое, што немцы закапалі, курэй душаць... Вярнуўся я і кажу гаспадыні, што быдла не накормлена. І яна дазволіла мне вярнуцца. А дзяўчына ў плач, што хоча са мною ехаць; і гаспадыня ёй дазволіла.

— Едзьце, — кажа, — *паршука* каліце якога хочаце.

І мы закалолі, яна каўбас нарабіла. І так жывём, даглядаем усяго — мо з два тыдні там былі. Стала чуваць стральбу, немцы загадваюць быдла гнаць, а нам няма ахвоты. Быдла ўцякае, паразыходзілася, то і мы дахаты вярнуліся. Але зноў нас выганяюць. Я закалоў яшчэ аднаго парсюка, але кішак не выпусціў, ён прасмерд і давялося выкінуць. Заехалі да гаспадыні і далей едзем. Бачу: адна дзяўчына з Дыдуль. Пытаю:

— Ніна, то ты?

— Ну.

— Прыставай да нас, цераз фронт пяройдзем.

А яна то мо і хацела б, але калі сказаў, што дзяўчына са мною, то ёй і ахвота прапала. І зноў далей трэба ехаць, а я ўжо згаварыўся ўцякаць. Выехалі, думаю — саскочу, але войска навокал поўна, страх. Кажу гаспадыні, што спаць хочацца. Закватараваліся ў маёнтку і мяркую як уцячы. Залез у абору, а там палякі і французы. Я прылёт, а сын гаспадыні мяне шукае: „Вальтэр, Вальтэр!” (так мяне там звалі) Я загробся ў канюшыну і маўчу, і ён запрог і паехаў.

Я памыўся, выйшаў, немцы да работы ганяюць, я ім *Heil Hitler!* і ніхто на мяне не звярнуў увагі. Надляцелі самалёты і бомбы валяць, зеніткі страляюць. Я дваццаць кіламетраў прайшоў і да сваіх, што ўгаварыўся быў, вярнуўся. Там у клунях пярэны, дзяўчыны, карты... Нават немцы есці давалі, а пасля далажылі, што мы шпіёны. Ноччу ачапілі клуню і ўсіх арыштавалі, а пасля да работы адправілі. Ідзем, але не туды, куды загадалі, то немец на кані прыехаў і сукаватым кіем стаў нас жарыць. Зайшлі ў жвіроўню і сядзімо ў бункеры зробленым з клуні; сала маем, а вады няма: забілі карову і не маем у чым звярнуць.

(працяг будзе)

Запісаў Аляксандр Вярбіцкі

Кнігу *Бежанства 1915 года* Вы можаце заказаць у нашай рэдакцыі — мы адправім Вам яе па пошце. Цана кнігі + кошт пасылкі поштай (у злотых):

Польшча	27,60
Беларусь	45,80
Амерыка	56,40 (\$14,00)
Аўстралія	77,60 (\$19,00)

Калі Вы намераны заплаціць чэкам, да гэтай сумы трэба яшчэ далічыць 13 дол. ЗША кошту разліку.

Ваўкі атакуюць

У мінулым годзе ў Ваяводскую ўправу паступіла 40 прашэнняў ад сялян у справе выплаты кампенсаций за нанесены ваўкамі шкоды ў гаспадарцы. У 1999 годзе сяляне заявілі аб 85 выпадках атакі ваўкоў на хатнюю жывёлу.

У Арлянскай гміне такія выпадкі здаюцца штогод. У лістападзе мінулага года ваўкі загрызлі трое цялят у Стэфана Залускага з Вулькі-Выганоўскай, але ён пра кампенсцыю не стараўся. Год раней солтыс гэтай жа вёскі Аляксандр Міхалевіч страціў адно цяля, а чатыры атрымалі цялесныя пашкоджанні. Цяля патраціў яшчэ Сяргей Врублеўскі з Рыгораўцаў.

Воўк здаўна лічыўся шкоднікам і чалавек з ім змагаўся ўсімі даступнымі яму метадамі. Калі ў 1950-я гады пагалоўе ваўкоў складала сто тысяч асобнікаў, то ў 1970-я засталася іх толькі сто штук. Улады рашыліся тады ўвесці частковую ахову гэтага драпежніка. Цяпер ніхто не ведае колькі ваўкоў водзіцца на тэрыторыі Польшчы і колькі іх быць павінна.

ВЕР — НЕ ВЕР

Прысніўся, Астроне, мне цікавы сон. Але і страшнавата стала, калі я так пасвойму яго прааналізавала. А што ты, Астронку, мне скажаш?

Быццам бы я на рабоце. Мы з сяброўкай стаім у пакойчыку. Я раскручваю з паперы каўбасу (яна такая звычайная, мо з кілаграм яе). Але не мая яна. Гэта знаёмая жанчына прынесла да мяне на работу, каб паляжала, бо нейкую справу пайшла аформіць (у сям'і яе ладзіцца вяселле). І вось, калі я гэту каўбасу разгарнула, мы з сяброўкай убачылі, што яна нейкая нясвежая, ды і скура на ёй палопалася... Я кажу: гэта не мая справа. Яна ж такую купіла, хай сама разбіраецца.

І ўжо я на тратуары непадалёку ад будынка маёй работы. Па вуліцы едуць легкавыя машыны. Са здзіўленнем заўважаю, што ў адной машыне за рулём сядзіць муж тае жанчыны, што каўбасу

Заканам ад 16 кастрычніка 1991 г. была ўведзена поўная ахова ваўкоў у некаторых ваяводствах, у тым ліку і ў Падляшскім. Паводле ацэнак спецыялістаў, у нашым ваяводстве жыве іх 200 штук. У мінулым годзе Міністэрства аховы прыроднага асяроддзя дазволіла адстрэліць 8 ваўкоў да часу знаходжання быдла на пашы, але паляўнічым не ўдалося злавіць ніводнага. Воўк — вельмі асцярожная жывёла, чужа чалавека на 2,5 км.

Пацярпеўшыя ад ваўкоў сяляне, пасля афармлення дакументаў у Ваяводскай управе, атрымваюць кампенсцыю велічыняй ў 500 — 1 500 зл. за страчаную штуку. Аднак не ўсе сяляне яе атрымваюць. Многія сумняваюцца ў тым, што дастануць кампенсцыю, не ведаюць як аформіць справу, а ў гмінных управах няма каму даць ім дастатковую інфармацыю і юрыдычную дапамогу. Напрыклад, Стэфан Залускі ў арлянскай гміннай управе інфармацыі на конт кампенсаций не атрымаў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

прынесла (ён не жыве). А ў наступнай, зараз жа за ім, машыне, таксама за рулём, яго жонка едзе. Я падыходжу бліжэй да машыны яе мужа. І, махнуўшы рукой, так сардэчна яму кажу: „Шырокай дарогі! Шырокай дарогі!“ Сама адыходжу. І прагнулася.

ВАЛЯ

Валя! Сапраўды ты някеска прааналізавала свой сон. Па-мойму, ён прадвешчае нядобрае. А здавалася б, што каўбасу сніць (бачыць яе ці есці) гэта добра. Гаворыць яна аб тым, што чалавеку надарыцца лёгка нажыва, а мо спадак ці нейкі выйгрыш.

Калі вы з сяброўкай разгарнулі тую каўбасу, пакінутую ў вас знаёмай жанчынай на нейкі час на рабоце, дык убачылі, што яна нясвежая і скура на ёй палопалася. Ну, і ясна становіцца, што калі б і быў нейкі спадак ці выйгрыш, дык будзе пры гэтым нешта смярдзючае, як тая нясвежая каўбаса, ды і лопне ў гэтым нешта. Так што радасці тут, бадай, не будзе.

Магчыма, аднак, што ўсё гэта будзе датычыцца тае жанчыны, якая табе прыснілася. Можна, пасля таго вяселля прычэпіцца да яе нейкая хвароба... Вось і выйдзе брыдкае справа са справы цудоўнай — вяселля. Ну, сама падумай, чаго ж бы яна спяшалася на машыне за сваім мужам-нябожчыкам, які ехаў на другой машыне.

АСТРОН

Чэмпіён Падляшскага ваяводства

Пераможцы з Гайнаўкі з трэнерам Раманам Данілюком.

Міжшкольны спартыўны клуб з Гайнаўкі ў фінальным матчы, які адбыўся 16 снежня 2000 года ў спартыўнай зале Гайнаўскага белліцэя, выйграў з Вучнёўскім спартыўным клубам з Сувалкаў з рэзультатам 3:0 і стаў чэмпіёнам Падляшскага ваяводства па валеболе.

— Клуб з Сувалкаў — мінулагодні чэмпіён нашага ваяводства — сёлета таксама лічыўся фаварытам. Я, праўду кажучы, не разлічваў на выйгрыш. У час ігры вылучыліся белліцэісты Дарыюш Ялоза і Адрыян Кохман, — сказаў трэнер клуба і заадно настаўнік белліцэя Раман Данілюк. — Апошні раз каманда з Гайнаўкі перамагла на такім этапе розыгрышаў гадоў дзесяць таму. Пяць гадоў таму валебальісты з Гайнаўкі былі чэмпіёнам Беластоцкага ваяводства, а ў мінулым годзе занялі другое месца ў чэмпіянаце ваяводства.

У час элімінацыйных матчаў каманда з Гайнаўкі перамагла каманды Спартыўнага клуба „Тур” з Бельска-Падляшскага і Міжшкольнага вучнёўскага спартыўнага клуба з Беластока, а пасля ў паўфінальным матчы — Вучнёўскага спартыўнага клуба з Монькаў. Раман Данілюк ужо звыш трох га-

доў з'яўляецца трэнерам Гайнаўскага Міжшкольнага спартыўнага клуба і трэнеруе вучняў тры разы ў тыдзень у спартыўнай зале белліцэя. У валебольнай камандзе Міжшкольнага спартыўнага клуба іграюць: глядзі фота — стаяць злева: Дарыюш Ялоза, Давід Алясюк, Адам Аўксенціюк, Давід Грэндзяк, Пётр Антанюк; прыселі — злева: Марк Шпілько, Матэуш Кірвіль, Адрыян Кохман, Анджэй Шадуя (5 ігракоў — вучні белліцэя). Кіраўніком каманды з'яўляецца Мікалай Врублеўскі, які раней многа гадоў быў трэнерам гарадской валебольнай каманды і настаўнікам фізкультуры ў белліцэі.

— У Чэмпіянаце Польшчы, якога першы этап адбудзецца ў Ольштыне, будзем іграць з чэмпіёнам Вармінска-Мазурскага ваяводства, якім хутчэй за ўсё стануць ігракі з Ольштына і з камандамі, якія занялі другія месцы ў Мазавецкім і Люблінскім ваяводствах. Шансы на выйгрыш ёсць, але цяжка будзе перамагачь, бо каманды добра падрыхтаваныя да валебольных гульняў, — мяркуе Раман Данілюк.

Аляксей МАРОЗ

Традыцыя — гэта яшчэ не ўсё

У апошнім нумары „Нівы” за мінулы год быў змешчаны цікавы допіс п.з. „Занікае традыцыя”, дзе аўтар, падпісаны (бук), з сумам падае, што цяпер занікае традыцыя малацьбы малатарнямі і на іх месца прыйшлі камбайны, якія і скосяць, і змалоцяць збожжа на пні, так як у савецкім калгасе. А трэба адкрыта сказаць, што камбайн ніколі так чыста не змалоціць збожжа, як гэта можа зрабіць малатарня. Гэта адно, а другое: пасля камбайна палавіна саломы застаецца на полі, бо гэтая машына высока косіць і салому з сябе выкідае як парашок, разбітую і змеленую. І падцілаць быдлу такою вельмі незканамічна, тым больш, што салому цяпер прасуюць машынамі на полі (тут яе яшчэ раз разбіваюць) і ў пучках звозяць у стадалу. Я таксама ад пачатку гадоў сваё збожжа ўбіраю камбайнам, аднак сало-

мы на падцілку сваім каровам маю многа менш, як калісь, калі былі ў модзе малатарні. А летась, як вядома, збожжа не ўрадзіла і таму многія сяляне (у тым ліку і я) былі вымушаны купляць салому ад іншых гаспадароў. Бо не дай на падцілку — каровы будуць тапіцца ў хляве і гною не будзе. А ведаем, якія ў нас грунты — пясчуга.

Калісьці, калі я малаціў малатарняй, дзве стараны клуні былі набіты саломай, а сёння толькі адна старана і то толькі да бэлькі. Хаця ведаем, што камбайн, гэта выгада і палёгка селяніну ў час жніва, але з іншага, эканамічнага, боку селянін многа траціць. На жаль, такая праўда. Вялікія гаспадаркі мо гэтага мінуса не адчуваюць, але невялікія напэўна гэты прагрэс адчуваюць адмоўна.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Ніва

**ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ**

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ул. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друк: „Orthdruk”, ул. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na II kwartał 2001 r. upływa 5 marca 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na

terenach woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenach całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

У Англіі Стоўнхенджэ, а ў нас — Хільмоны-Калёнія.

Галерэя „Ніўкі”

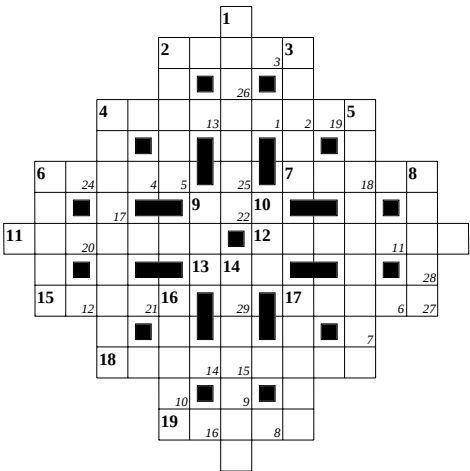
«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Аляксандра ВЯРЫЦКАГА

Рыо-дэ-Жанейра? Брасілія? Не — Грабяні.

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. будаўнічы матэрыял са сланцу, 4. шарсцяная тканіна для паліто і касцюмаў, 6. стальная абшыўка танка, 7. маса пасля расцірання, 9. назва чалавека, якая даецца яму пры нараджэнні, 11. паўторнае злачынства, 12. сталіца Кеніі, 13. жонка Адама, 15. афіцыйнае інспектаванне войск на парадзе, 17. моднік, 18. кіеўскі ваяўнічы князь забіты печанегамі, 19. польская футбольная каманда з Вронкаў.
Вертыкальна: 1. кароткае тралінае

выслоўе, 2. халодная зброя з доўгім выгнутым клінком, 3. інтэлект, 4. дэкаратыўная расліна з мечпадобнымі лістамі і вялікімі яркімі кветкамі, 5. Нурсултан, казахскі палітык, 6. горад на поўдні Галандыі, 8. маскоўская вуліца, 9. горад на Гродзеншчыне, 10. сібірская рака, 14. іранскі горад на 51°40'Е і 35°22'N, 16. слаўная прынцэса уэльская, 17. трубкападобная складка на адзенні.

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам клетак. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 52 нумара Гарызантальна: Мюндэн, Ларнака, нарцыс, Шонбрун, абабак, Цвірка, польдэр, сцябло, рэактар, арэнда.

Вертыкальна: глушэц, грэнкі, Гаўрук, манна, Нюрба, этыка, Балхаш, бядота, курарэ, вецер, рубін, апора.

Рашэнне: **Каралі не турбуюцца бядою бедных.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Казіміру Радошку** са Свебадзіцаў і **Юрасю Сцяпанаву** з Віцебска.

Аркестр на нервы

Нашто, Вандал, тусуешся з маладымі? Думаеш, каля іх патрэшся, дык сам памаладзееш? Гэтак мая Агата мяне ўсё папракае, а сама бегает да касметалага, каб маршчыны разгладзіць. Удаю, што не бачу, што мая жонка бы больш свежая робіцца, але, праўда, паружавела. На аперацыю, той славуцы ліфтынг грошай ёй не хопіць, дык ходзіць на нейкія электрычныя „ўстшонсы” ці як там ім будзе; для мяне гучыць гэта як сумная гісторыя пра засуджанага на смерць на электрычным крэсле. Бо мы ўсе асуджаны на старасць, і ўсіх нас яна чакае, і не паможа ні гладжанне электратокам, ні шпрыцаванне мікстурамі з пупавін. Ратавацца можна хіба толькі добрым настроем і тым, што варушыцца будзеш між людзьмі найдаўжэй як зможаш. І сярод маладых мне весялей, бы набіраю моцы. Відаць, я старэча нетыповы, бо ніколі не наракаў на „канфлікт пакаленняў”. Свой калісьні малады бунт накіраваў быў на працу і змаганне не з „вапнякамі”, а з ідэямі шкоднымі незалежна ад узросту. Толькі тады я надта ж разумны быў, на ўсё ведаў рэцэпты, каб той свет лепшым зрабіць.

Пайшоў я на канцэрт рок-гуртоў. Запрасіў мяне мой малады сусед. У рамках Вялікага аркестра святочнай дапамогі. Калі б не тая „святочнасць”, дык, можа, і не наважыўся б, бо тая музыка сапраўды рэжа мае вушы. Я люблю паслухаць, апроч грукату аўтаматычнага бубначы, сапраўдную, не камп’ютэрную музыку, а асабліва ўслухацца ў словы. Іграў гурт, якога словы я зразумеў, хоць адзін святар ацаніў, што „беснуюцца” яны і спяваюць пра брыду, бо ж не пра каханне і іншыя добрыя пачуцці будзеш вішчаць. І што прабыванне ў такой кампаніі тых чэрцяў мае вельмі адмоўны ўплыў на псіхіку. Вібрацыя ад гукаўзмацняльнікаў, бліскаў і пульс

маладых мускулаў крыху расстроілі экалогію маёй душы і цела, але адчуў, што жыву. Ды ж і дзеля тае ж святочнай дапамогі пайшоў і я крыху патрэсіся. Вялікія праўды ў таго Аркестра: любоў, братэрства. Маладыя людзі збіраюць грошы дзеля ратавання здароўя і жыцця. І ніхто так не яднае ўсіх, і старых, і маладых, як той заклівы і таўсаматы Юрка Оўсяк, які, з такім выглядам, як кажучь некаторыя, не павінен мець такое харызмы. Бо ж яе мець павінны „Богам выбраныя”, якія забаранілі арганізаваць канцэрты, напрыклад, у Кракаве. А тое ягонае „Сема?”, якое так абурыла аднаго ў чорнай сукенцы, крыху з іншай эпохі слоўка, бо і сярод трыццацігадовай „моладзі” ўжо не ўжывалася. Параіў той духоўны настаўнік дырэктарцы школы, каб адмовілася арганізаваць танцы ў школе, калі здарылася гісторыя з паламаннем крэсла ў час „беснавання”. „Вырубіць святло, — параіў, — і proszę won!” А куды маюць пайсці танцаваць ці ўвогуле сустрэцца? На вуліцу...

Крыху сцяўся я, але выслухаў канцэртаў да канца. А-у-у-у-уу! Ды жывы астаўся. Адно што ў галаве гудзела, кроў пачала хутчэй плысці па целе. Агата злосна матанула плячамі, калі я, узяўшы пару тэкстаў з безвымоўнай песні, паспрабаваў прадэманстраваць танцы парныя з Агатай, сучасныя. Зусім без зласлівасці. „Не крыўляйся! Мала што павалокся на тую чартоўшчыну, дык яшчэ набраўся, сваю лепшую палову тузаеш па ўласнай хаце!”

Ага, і са скарбонкай я хадзіў быў з маладымі. Як ахова. Бо былі такія, што вырывалі ім тыя грашакі, укінутыя шчырымі і спагадлівымі людзьмі. „Семаце?” — запытаўся б я ў тых, хто паклёпнічае на Аркестр. Добра маюцца. Яны са сваёй „тацкі” з нікім дзяліцца не хочуць.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Гутараць дзве сяброўкі:

— Паслухай рады спрактыкаванай жанчыны і выйдзі замуж.

— А я і чакаю, каб мне гэта запрапанаваў нейкі неспрактыкаваны мужчына.

Паехаў муж у замежную камандзіроўку і там памёр. Удава выслала двух яго сяброў па прах. Прывезлі яны прах, але перад самым домам упусцілі ўрну і прах рассыпаўся. Доўга не думаючы згарнулі са сметніка крыху попелу і ўручаюць урну ўдаве. Яна адкрывае ўрну і ўздыхае:

— Вось, Пецька, што па табе засталося: жменька попелу і некалькі шкарлупін па яйцах.

Паляўнічы вярнуўся з працы дадому і пытае жонку:

— Званіў мо нехта мне?

— Так. Званіла тая качка, якую ты ўпалаваў у мінулую нядзелю.

Сужонства ў тэатры:

— Ведаеш, каханая, — кажа муж, — мучыць мяне страшэнная смага. Схаджу ў буфет і вып’ю бутэльку піва.

— Ты ж абяцаў, што на год адказваешся ад алкаголю.

— Гэта праўда, толькі ў праграме выразна напісана, што паміж першым і другім актам мінае два гады.